

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární edukace

Poznáváme naši vlast s dětmi předškolního věku

Bakalářská práce

Autor:	Markéta Malá
Studijní program:	B 7507 - Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Učitelství pro mateřské školy
Vedoucí práce:	doc. RNDr. Jan Vítek

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové 30. 4. 2015

Markéta Malá

Poděkování:

Chtěla bych poděkovat panu doc. RNDr. Janu Vítkovi za odborné vedení mé bakalářské práce, za cenné rady a trpělivé zodpovídání mých dotazů.

Anotace:

Markéta Malá, Poznáváme naši vlast s dětmi předškolního věku, Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015, bakalářská práce.

Vzdělávání, výchova a vývoj dětí předškolního věku. Základní údaje o České republice a vytvoření zeměpisného metodického materiálu v rámci Školního vzdělávacího programu k využití nejen v mateřské škole. Vlastivědný program pro děti, který má za úkol seznámit je s naší rodnou vlastí a zvýšit jejich zájem o cestování.

Klíčová slova: Česká republika, vlastivěda, zeměpis, mateřská škola, Školní vzdělávací program, metodický materiál, cestování, předškolní věk, pedagogika, výchova

Annotation:

Markéta Malá, Discovering the Czech Republic with children preschool age, Pedagogical Faculty of University of Hradec Králové, 2015, bachelor diploma paper.

Training, education and development of children of preschool age. Basic information about the Czech Republic and the creation of geographic methodological material within the school curriculum for use not only in kindergarten. National history program for children, which aims to get acquainted them with our country and increase their interest in traveling.

Keywords: Czech Republic, national history, geography, kindergarten, school curriculum, methodological material, traveling, preschool age, pedagogy, education

OBSAH:

1	Úvod	10
2	Metodologie	11
3	Pedagogika	11
3.1	Vymezení pojmů	12
3.1.1	Výchova	12
3.1.2	Vzdělávání	12
3.2	Předškolní pedagogika	12
3.3	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání	13
3.4	Školní vzdělávací program	14
3.4.1	Tvorba ŠVP	14
3.5	Třídní plán	15
3.6	Howard Gardner – 8 druhů inteligence	16
3.6.1	Jazyková inteligence	16
3.6.2	Logicko-matematická inteligence	17
3.6.3	Hudební inteligence	17
3.6.4	Tělesně-kinestetická inteligence	18
3.6.5	Prostorová inteligence	18
3.6.6	Intrapersonální inteligence	18
3.6.7	Interpersonální inteligence	19
3.6.8	Přírodní inteligence	19
4	Psychologie	19
4.1	Vývoj dítěte a psychologie dítěte	20
4.2	Výchova a faktory ovlivňující vývoj dětí	21
5	Informatorium školy mateřské	22
6	Přírodní témata v MŠ	23
6.1	Učení prožitkem	24
6.2	Ernest Thompson Seton.....	24
6.2.1	Liga lesní moudrosti	24
6.2.2	Lóže skřítků	25
7	Česká Republika	25

7.1	Národní parky a CHKO	26
7.2	Pohoří	27
7.3	Po proudu potoků a řek.....	27
7.4	Města	28
7.5	Muzea, skanzeny, folklór	29
7.6	Hrady, zámky, zříceniny	29
7.7	Cestování s dětmi	30
8	Projekt „Putování se skřítkem Duháčkem“	30
8.1	Cíl projektu	32
8.2	Projekt a jeho začlenění do ŠVP	32
8.2.1	Týden 1: Seznamujeme se – Praha	32
8.2.2	Týden 2: Prázdniny – moře	33
8.2.3	Týden 3: Moje tělo – Český ráj	34
8.2.4	Týden 4: Počasí – Brdy	34
8.2.5	Týden 5: Barvy podzimu – Beskydy	35
8.2.6	Týden 6: Stromy – Šumava, Boubín	35
8.2.7	Týden 7 : Ovoce x zelenina – Kunětická hora	36
8.2.8	Týden 8: Na poli / na vesnici – Vysočina	37
8.2.9	Týden 9: Dušičky + moje rodina – Babiččino údolí	37
8.2.10	Týden 10: Sv. Martin	38
8.2.11	Týden 11: Oblečení – Říp	38
8.2.12	Týden 12: Domácí zvířata – Blaník	39
8.2.13	Týden 13: Nemoc x zdraví – Mariánské lázně	39
8.2.14	Týden 14: Mikuláš – Praha, Staroměstské náměstí	40
8.2.15	Týden 15: Roční období ZIMA – Krkonoše	41
8.2.16	Týden 16: Vánoce – Třebechovice	41
8.2.17	Týden 17: Nový rok – Náchod	42
8.2.18	Týden 18: Zimní sporty – Jizerské hory	42
8.2.19	Týden 19: Zvířata v lese – Bezděz	43
8.2.20	Týden 20: Hra na řemesla – Přerov nad Labem	43
8.2.21	Týden 21: Tradiční pohádky – Červená Lhota	44

8.2.22	Týden 22: Zvířecí pohádky – Hrusice	44
8.2.23	Týden 23: Pohádky s dětským hrdinou – Honzíkova cesta	45
8.2.24	Týden 24: Skřítkové a víly – Helfenburk	45
8.2.25	Týden 25: Maškarní – Český Krumlov	46
8.2.26	Týden 26: Pokusy a kouzla – Potštejn	47
8.2.27	Týden 27: Hrady – Karlštejn	47
8.2.28	Týden 28: Jaro – Botanická zahrada	48
8.2.29	Týden 29: Velikonoce: České Budějovice/Holašovice	48
8.2.30	Týden 30: Třídíme odpad – Kost	49
8.2.31	Týden 31: Co se z čeho vyrábí? – papírna Velké Losiny	49
8.2.32	Týden 32: Cizokrajná zvířata – ZOO	50
8.2.33	Týden 33: Čarodějnice – Houska	50
8.2.34	Týden 34: Den matek	51
8.2.35	Týden 35: Drama a divadlo – Divadlo Drak (Hradec Králové)....	51
8.2.36	Týden 36: Vesmír a země – hvězdárna	52
8.2.37	Týden 37: Základní živly – Lipno	52
8.2.38	Týden 38: Léto – Labe	53
8.2.39	Týden 39: Cestování + dopravní prostředky – Vltava	53
8.2.40	Týden 40: Evropa + Asie	54
8.2.41	Týden 41: Afrika + Austrálie	54
8.2.42	Týden 42: Amerika	55
8.3	Ověření projektu v praxi	55
9	Zhodnocení	56
10	Shrnutí	57
11	Závěr	57
12	Zdroje	58
12.1	Literatura	58
12.2	Internetové zdroje	59
12.3	Zdroje příloh	60
13 .	Přílohy č. 1–44 (volně vložené)	

1 ÚVOD

Když jsem si vybírala téma bakalářské práce, chtěla jsem spojit co nejvíce věcí, které mne zajímají. Od útlého věku jsem měla ráda cestování. Ráda jsem poznávala více či méně známé kouty naší vlasti, ať už se jednalo o hrady a zámky, historické vojenské oblasti a podzemí, skanzeny, muzea nebo jen navštěvování zajímavých míst, jako jsou národní parky či poznávání hor i nížin České republiky.

Po třech letech pracování v mateřské škole jsem začala uvažovat o tom, jak i nejmenší děti učit základním poznatkům o České republice, a to v průběhu celého roku. Mým cílem nebylo pouze vytvoření metodického materiálu zaměřeného na zeměpis, dějepis a přírodovědu – obecně vlastivědu, ale také vytvoření jakési příručky pro rodiče s dětmi předškolního věku, která by rodičům pomohla vybrat zajímavá místa, kam s dětmi cestovat.

Poté, co jsem si vybrala téma bakalářské práce, napadlo mě, že bych oba nápady mohla propojit a realizovat současně. Vytvořit vlastivědný metodický materiál, který by v průběhu roku byl i návodem rodičům.

Můj plán se začal realizovat se založením nové soukromé mateřské školy v Praze. Kromě uměleckých činností – hudební výchova, výtvarná výchova, pohybová výchova – eurytmie (pohyb s hudbou založený na pentatonice), jsem do týdenních plánů zařadila také den, ve kterém by se děti učily vlastivědě.

Cílem mé bakalářské práce je vytvoření a ověření fungování projektu. V teoretické části práce jsou vymezeny například pojmy pedagogika a výchova. Dalším tématem je vývoj dítěte, a nakonec je to otázka vlastivědy ve školním vzdělávacím programu.

V praktické části píšou nejprve o České republice, dále již popisují samotný projekt. Jsou zde konkrétní návrhy na uskutečnění výletů rodičů s dětmi, v přílohách jsou také pomůcky pro výuku v MŠ.

2 METODOLOGIE

Jelikož výstupem mé práce je projekt, jedná se o práci praktickou. Použila jsem při ní zejména metodu přirozeného experimentu, která zkoumá dané jevy v přirozených podmínkách, jako je například třída. V případě tohoto experimentu se jednalo o zkoumání v homogenní třídě, kterou navštěvuje 10 dětí ve věku od 3 do 5 let. Další metodou bylo dlouhodobé pozorování průběhu práce s metodickým materiálem, chování dětí i ve volných hrách během dne, zájem o danou problematiku a pozorování funkčnosti zvoleného učebního stylu. (Maňák, Švec Š., Švec V., 2005)

3 PEDAGOGIKA

Do kapitoly o pedagogice, výchově a vzdělávání jsem čerpala především z knihy „Přehled pedagogiky“ od Jana Průchy (Průcha, 2009). Pedagogika doslova znamená „vésti dítě“, termín je odvozen z řeckého „pais“ (dítě) a „agein“ (vést). Zmínky jsou již ze starého Řecka, kde byl učitelem vzdělaný otrok, který vzdělával děti svého pána. Jako samostatná věda vznikla pedagogika až v 19. století. Do té doby byla chápána jako součást filosofie, často byla považována za aplikovanou filosofii. Dnes se pedagogika dělí na různé další disciplíny: speciální pedagogika, obecná pedagogika apod., a zároveň je také úzce propojena s jinými vědami (například s psychologií, sociologií, biologií, medicínou – zdravotním stavem dětí se zabývá pediatrie atd.).

Jako každá věda, i pedagogika obsahuje teorii, metodologii a informační základnu. Je to věda společenská neboli humanitní a zabývá se především otázkami celoživotní výchovy a vzdělávání dětí, mládeže a dospělých.

Je to věda explorativní, neboť zkoumá procesy edukační, explanační (vysvětluje je) a normativní (vytváří pravidla).

3.1 Vymezení pojmů

3.1.1 Výchova

Výchova je záměrná a cílená. Snaží se o rozvoj jedince a to především tím, aby napomáhala cestě ke vzdělání. Jde hlavně o účinný vliv pedagoga, který by měl dítě zaujmout. V dnešní době se stále více objevuje pojem interaktivní výchova, což znamená vzájemné působení pedagoga a žáka; nevychovává tedy pouze pedagog žáka, ale je tomu i naopak.

3.1.2 Vzdělávání

Vzdělávání je nabývání poznatků, dovedností a postojů. Společně s výchovou vytváří celkovou kultivaci jedince. Výchově a vzdělávání se říká edukace.

3.2 Předškolní pedagogika

Když dítě nastupuje do mateřské školy, vstupuje poprvé do širšího kolektivu. Setkává se zde s vrstevníky, ve státních školách připadá na třídu bezmála třicet dětí. Dále se setkává s pedagogem, který má vůči dítěti přirozenou autoritu ve vztahu dospělý – dítě. Je to tak první kontakt s dospělým člověkem mimo rodinu a zároveň první dlouhodobější odloučení od matky.

Pobyt v mateřské škole děti učí adekvátnímu jednání v některých životních situacích, učí je komunikaci mezi lidmi, základnímu chování a určitým dovednostem. Dítě se také stává částečně samostatným, a osvojuje si hygienické i jiné návyky. Pedagog by měl ve vztahu k dítěti budit respekt, zároveň by ale měl být kamarádský, umět vzbudit v dítěti zájem, umět řešit konflikty a v daných situacích jednat adekvátně; mít tzv. pedagogický takt. K dětem by měl být schopen přistupovat individuálně, tedy řešit situaci od situace. Důležité je také rozvíjení individuality a tvořivosti. Všechny požadavky se vztahují na homogenní i heterogenní skupiny dětí (homogenní – všechny děti jsou stejného věku, heterogenní – děti jsou různého věku).

Podle stylů výuky rozlišujeme pedagogickou činnost na autoritativní, liberální a demokratickou. Autoritativní výuka je přímá a není příliš pružná, neboť pedagog se snaží řídit třídu dle zavedených pravidel, často používá zákazy a tresty a nehledí na potřeby dětí. Jedná se tedy o výuku jednostrannou. Dalším stylem výchovy je styl liberální, který je velmi volný. Nejde zde o uplatňování trestů, jedná se spíše o neřízenou výuku. Posledním typem je styl demokratický, ve kterém dochází ke vzájemné interakci mezi učitelem a žáky. Pedagog diskutuje s dětmi a snaží se uspokojit jejich potřeby, zároveň ale nezapomíná na daná pravidla, která je nutno dodržovat.

Na výchově dítěte by se měla podílet jak mateřská škola, tak rodina a mělo by tedy docházet ke vzájemné spolupráci. Důležitým milníkem je zde komunikace. Rodina dítěte se může do vzdělávacího procesu zapojit i jinými způsoby, například spoluúčastí ve vzdělávacím programu nebo pomocí s provozem školky (jak je tomu například ve většině školek s programem Začít spolu).

Obecné požadavky pro vzdělávání předškolních dětí vymezuje RVP PV, neboli Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. (Kolláriková, Pupala, 2010), (Kyriacou, 2012)

3.3 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

RVP PV (čerpáno z Metodického portálu RVP, RVP PV, 2004) je zkratka pro Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Jedná se o kurikulum na státní úrovni, v rámci kterého si mateřské školy vytvářejí ŠVP, neboli školní vzdělávací program. O kategorii níže je potom třídní plán, který si většinou upravují paní učitelky dle aktuálních podmínek a tempa probírané látky.

RVP vymezuje hlavní požadavky pro vzdělávání předškolních dětí, má variabilní části, které si mohou jednotlivé školky upravovat, ale i části, které jsou pevně dané Ministerstvem školství.

Rámcový vzdělávací program stanovuje čtyři kategorie; rámcové cíle, klíčové kompetence (kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence

komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence činnostní a občanské), dílčí cíle a dílčí výstupy. Tyto kategorie je nutné zohlednit i při tvorbě ŠVP.

RVP se dotýká dále pěti oblastí výuky, zaměřuje se na celkový rozvoj dítěte. Tyto oblasti se rovněž zařazují do ŠVP. Jedná o oblast biologickou, psychologickou, interpersonální, sociálně-kulturní a environmentální. S těmito oblastmi souvisí i integrované bloky, které jsou vzdělávacím obsahem RVP PV: dítě a jeho tělo, dítě a jeho psychika, dítě a ten druhý, dítě a společnost, dítě a svět. V každé z těchto oblastí se zaměřujeme na tři kategorie: dílčí vzdělávací cíle (neboli cíle, které pedagog u dítěte podporuje, pozoruje chování a jednání dítěte a dle situace se snaží rozvíjet jeho dovednosti), vzdělávací nabídka (co pedagog nabízí; hry, činnosti dramatické, hudební, výtvarné, pohybové apod.) a očekávané výstupy (co by dítě mělo dokázat na konci předškolního období).

3.4 Školní vzdělávací program

Školní vzdělávací program (zkráceně ŠVP) je kurikulum na školní úrovni, pohybujeme se tedy o úroveň níže, nežli u RVP. Ve školním kurikulu se objevují stejné prvky jako v RVP, avšak jsou zde rozpracovány učební cíle, kterých chce škola či školka v průběhu školního roku dosáhnout. ŠVP obsahuje kromě celoročního rozvrstvení témat také informace ohledně organizace a chodu zařízení.

3.4.1 Tvorba ŠVP

Při tvorbě školního vzdělávacího programu je třeba zohlednit mnoho faktorů včetně souladu s RVP. V první části ŠVP by měly být kontaktní údaje na školské zařízení včetně identifikačních údajů, jako je IČO či jméno provozovatele.

V další části by se měla objevit charakteristika školy a zaměření, měly by zde být popsány cíle vzdělávacího programu, který škola provozuje. Kromě základního popisu programu by také měly být popsány prostory a může se objevit i materiálně-technické vybavení tříd(y).

Další částí je vnitřní řád školy, kde je popsán provoz školského zařízení. Do této části by patřila například docházka dětí, informace o časových možnostech a vyzvedávání dětí, dále program dne, informace o stravování aj.

Důležitou částí školního kurikula jsou informace o evaluaci, kterou by měly paní učitelky provádět v pravidelných úsecích. Některé mateřské školy mají tematické celky měsíční, některé mají témata variabilně zvolitelná, kde téma může trvat i delší dobu, kterou určí za vhodnou samy paní učitelky. Takové téma by po probrání měly zhodnotit. Nejedná se pouze o popis probrané látky, ale především by se v evaluaci měly objevit výhody a nevýhody zvoleného tempa a systému vyučování. Tempo i systém výuky se mění podle daných podmínek, počtu dětí ve třídě, závisí na věku dětí a individuálních rozdílech, které by pedagog měl též zohlednit. Kromě evaluace probraných témat probíhá během roku i evaluace žáků, kde se hodnotí jejich posun a později i připravenost na nástup do základní školy.

Další část je charakteristika vzdělávacího programu, která se velmi úzce dotýká RVP a obecných cílů. Jako poslední je vzdělávací obsah, který obsahuje ona témata, která se v průběhu roku mají probrat. Každé takové téma pak obsahuje podtémata, která se dále upravují v třídních plánech. (viz Manuál k přípravě tvorby ŠVP MŠ, 2005)

3.5 Třídní plán

Ačkoliv třídní plány nejsou pevně dané a jen dodržují hlavní zásady RVP obsažené i ve školním kurikulu, musí mít pevně uchopitelný systém. Třídní plán si vytváří sám pedagog. Podtémata, která chce s dětmi probrat, volí dle jejich možností, ale také dle možností časových (v případě probírání látky ročních období také dle aktuálních meteorologických podmínek).

Nejprve přichází na řadu příprava na vyučování. Pedagog by si v první řadě měl uvědomit, co chce děti naučit. Uvědomit si výukové cíle a kompetence, kterých chce u dětí dosáhnout. Až poté si promýšlí konkrétní návrh práce (ať už se jedná o výtvarnou činnost či výrobu nebo učení dětské písničky). Když je vymyšlená náplň zvolené práce a metodika zprostředkování tématu dětem (v komunikativním kruhu), je třeba zajistit organizační podmínky, tedy přípravu prostoru a potřebných pomůcek. Při vybrání

činnosti a dané metody by pedagog měl přemýšlet o výuce také z didaktického hlediska, tzn. jak zvolenou látku uchopit, aby vzbudila zájem žáků.

Přípravy se mohou provádět perspektivně neboli dlouhodobě (na měsíc, na školní rok) nebo aktuálně, tj. konkrétní příprava na každou hodinu předem.

3.6 Howard Gardner – 8 druhů inteligence

Jak přizpůsobit výuku, aby vyhovovala všem dětem? Na tuto otázku je možné najít odpověď například v knize Howarda Gardnera – Dimenze myšlení (Gardner, 1999). Každé dítě má talent na něco jiného, každé dítě má jinou povahu – může být spíše introvertní (raději se straní, vystačí si samo), nebo extrovertní (rádo si hraje v kolektivu, předvádí se). Každý je jiný a vyhovět všem je někdy obtížné. Proto i při tvorbě třídních aktivit je třeba myslet na rozdíly mezi dětmi a jejich potřeby a vytvářet různorodé aktivity.

Americký psycholog Howard Gardner je profesorem na harvardské univerzitě a ředitelem projektu Zero, který zkoumá možnosti lidského potenciálu, zároveň je také spisovatelem. Howard Gardner je autorem teorie mnoha inteligencí. Ve své knize „Dimenze myšlení“ z roku 1983 hovoří o sedmi inteligencích (později tuto teorii rozšířil ještě o osmou inteligenci). Všechny tyto inteligence má každý člověk, ovšem každý v jiné míře. Lidský mozek pracuje pomocí několika center, která tak mohou aktivovat různé činnosti. Na aktivitě těchto center se podílí vývoj mozku v prvních letech života, kdy na mozek působí různé vnější i vnitřní faktory. Záleží tak na situacích, ve kterých se dítě ocitá, na působení okolí, na výchově i na vlastních zájmech a potřebách.

3.6.1 Jazyková inteligence

Lidé, u kterých převládá jazyková inteligence, nemají problémy s vyjadřováním se, mají květnatý jazyk a zároveň jsou to lidé, kteří se bez větších problémů učí cizí jazyky. Jedná se o spisovatele, básníky, politiky apod. Pokud chceme činnosti v mateřské škole zaměřit na jazykovou inteligenci, je dobré zařadit aktivity, u kterých mají děti něco samy vymýšlet, např. vymýšlení vlastní pohádky. Nejde jen o strohé povídání, ale vždy je dobré činnosti spojit s hrou a zábavou.

Naopak děti, které tuto inteligenci nemají příliš rozvinutou nebo je u nich zastoupena v menší míře, mají problémy s porozuměním toho, co jim druzí lidé říkají, na závislosti počtu slov. Čím více slov, tím více mohou být zmatené.

3.6.2 Logicko-matematická inteligence

„Piaget rád vyprávěl historku o malém chlapci, který se později stal slavným matematikem. Jednou se tento budoucí vědec zadíval na hromádku předmětů, které měl před sebou, a rozhodl se, že je spočítá. Bylo jich tam deset. Ukázal pak na každou věc znovu, ale v odlišném pořadí – a světe, div se –, zase jich bylo deset. Dítě s rostoucím vzrušením opakovalo postup několikrát, a jednou provždy pochopilo, že číslo 10 není náhodným výsledkem opakovaného sčítání.“ (Gardner, 1999, s.153)

Logicko-matematická inteligence znamená velmi dobré schopnosti manipulace s čísly. Takoví lidé nejen zvládají složité matematické operace, ale také mají velmi dobrý odhad, dokáží si velmi rychle uvědomit následky situací. Dokáží také dobře luštit symboly a orientují se ve tvarech. Lidé s logicko-matematickou inteligencí jdou především po podstatě věcí, zajímá je, proč a jak věci fungují, potřebují rozumět souvislostem.

3.6.3 Hudební inteligence

Hudební inteligencí se rozumí cit na vnímání hudby; melodie, rytmu, hudební tvorby a interpretace. Do těchto čtyř kategorií se také tato inteligence dělí, každou z těchto věcí reguluje jiné mozkové centrum. Lidé s převládající hudební inteligencí jsou více tvořiví a vnímaví. Zároveň se také dobře učí cizí jazyky a díky dobrému hudebnímu sluchu mají velmi dobrou výslovnost.

Pro takové děti by ve školce měly být připraveny hudební nástroje (ozvučené, jako jsou například chrastidla, která si mohou děti vyrobit samy, dále dřevěné, do kterých patří mimo jiné minidřívka, dřevěné rytmické zátky, dřevěné vejce nebo nástroje, na které hraje především pedagog, kytara, klavír aj.). Hudební činnosti mohou být různorodé, nemusí se jednat pouze o nacvičování dětských písní, ale činnost se může propojit i s výtvarnou výchovou, kdy děti vnímají hudbu a malují dle svých pocitů.

3.6.4 Tělesně-kinestetická inteligence

U tělesně-kinestetické inteligence se projevuje zejména schopnost pracovat s drobnými předměty, je rozvinuta jemná motorika. Rozvinuta je také hrubá motorika, tito lidé mají dobrou koordinaci pohybů. Mohou to být sportovci, ale také chirurgové, řemeslníci, herci, automechanici.

Pro takové děti je v mateřské škole dobré zvolit činnosti více či méně manuální, dají se zařadit například činnosti výtvarné. Takové děti často rády navlékají korálky a jiné drobné předměty. Tyto děti se ve škole jeví velmi brzy jako školně neúspěšné. Většina těchto dětí, aby byla schopna přemýšlet, musí u práce dělat ještě něco jiného (například klepat si tužkou, poposedávat apod.).

3.6.5 Prostorová inteligence

Lidé s vyvinutou prostorovou inteligencí mají schopnost se dobře orientovat v prostoru, mají dobrou představivost a fotografickou paměť. Dokáží si představit i trojrozměrný obraz.

Děti, u kterých vynikají tyto schopnosti, rády staví ohrady a stavby, rády si hrají s dřevěnými kostkami a podobnými stavebnicemi. Rády tvoří vlastní mapy, města apod.

3.6.6 Intrapersonální inteligence

Děti s intrapersonální inteligencí si rády hrají samy, velmi jim také záleží na tom, co si o nich druzí myslí. Raději mají jednoho dobrého přítele nežli velké množství kamarádů, upřednostňují menší kolektiv. Často přemýšlí a dokáží se vcítit do druhých. Mají vysokou schopnost pracovat se svými pocity, myšlenkami, mají svůj vnitřní svět. Dokáží velmi dlouhou dobu zůstat u jedné činnosti. Mnohdy se také zajímají o úplně jiné věci než jejich vrstevníci. Tyto děti vystupují před ostatními pouze ve chvíli, když povídají ostatním o něčem, čemu dobře rozumí. Do této kategorie bychom mohli zařadit například filosofy.

3.6.7 Interpersonální inteligence

Interpersonální inteligence je pravý opak k inteligenci intrapersonální, jedná se o lidi otevřené, vyhledávající širší kolektiv lidí. Tito lidé dobře zvládají mezilidské vztahy, jsou velice společenštlí.

Činnosti v mateřské škole by pro takové děti měly představovat práci ve skupinkách, založenou na komunikaci a vzájemné domluvě.

3.6.8 Přírodní inteligence

Přírodní inteligence byla posledním typem, který Howard Gardner přidal až po ostatních sedmi. Tato inteligence znamená instinkt, vnímání energie. Dala by se úzce spojit se cvičením jógy, s meditací a různými životními filosofiemi.

4 PSYCHOLOGIE

Téma psychologie je rozpracováno podle knih autorů Zdeňka Heluse (Helus, 1995) a Saula Kassina (Kassina, 2012) a knihy Psychologie pro učitelky mateřské školy (Mertin, Gillnerová, 2010). Psychologie je v obecném pojetí věda o duši. Název vznikl z řeckého psyché (duše) a logos (slovo). Zabývá se prožíváním a chováním člověka. Psychologie vzešla z filosofie, samostatnou vědou se stala až ve druhé polovině 19. století. Její osamostatnění zapříčinily například i různé objevy (Darwinova evoluce, fyzikální objevy aj.). V roce 1879 v Lipsku vznikla první laboratoř, kterou založil německý lékař Wilhelm Wundt.

Později začaly vznikat jednotlivé směry v psychologii, mezi které by patřil strukturalismus (Wilhelm Wundt), psychoanalýza Sigmunda Freuda, který se zabýval i výkladem snů a zkoumal vědomí a nevědomí, dále behaviorismus (Watson), kognitivní směr, analytická psychologie, humanistický směr.

Postupem času se vyvinuly základní psychologické disciplíny. První byly teoretické (základní), do kterých patří obecná psychologie, dějiny psychologie, sociální

psychologie zkoumající vztahy mezi jedinci, vývojová psychologie, která se dělí na ontogenetickou (vývoj jedince od narození až po smrt) a fylogenetickou (vývoj člověka v dějinách). Dále do této kategorie patří i psychologie osobnosti, psychopatologie, metodologie psychologie a psychodiagnostika.

Další jsou disciplíny speciální; diferenciatní psychologie, komparativní psychologie, zoopsychologie a psycholingvistika.

Třetími disciplínami jsou aplikované disciplíny. Sem patří psychologie klinická (léčba a nápravy poruch), poradenská psychologie, školní psychologie, psychologie práce, organizace a řízení, pedagogická psychologie, psychologie sportu, dopravy, zdraví, umění, reklamy či forenzní psychologie.

Poslední jsou disciplíny hraniční, do kterých bychom mohli zařadit například parapsychologii.

4.1 Vývoj dítěte a psychologie dítěte

Člověk se vyvíjí v průběhu celého svého života. Podíváme-li se na fyziologický vývoj jedince, prvním obdobím je období prenatální. Po oplození vajíčka vzniká nový život. Ve čtvrtém až dvanáctém týdnu (embryonální období) se začínají vytvářet první orgány a ve fetálním období, které trvá až do narození dítěte, už některé z orgánů dokonce začínají fungovat.

Doba bezprostředně po porodu se nazývá obdobím perinatálním, prvním měsícem života se pak rozumí období novorozenecké. V tomto období se dítě adaptuje na nové prostředí, většinu času je v péči matky. Z okolí vnímá zatím jen předměty v maximální vzdálenosti 30 centimetrů.

V kojeneckém věku (první rok života) se začíná rozvíjet motorika dítěte a dítě začíná mít pojem o širším okolí. Většinou leží na zádech. První kroky začínají již na konci tohoto období.

Batolecí věk (1. až 3. rok) se vyznačuje velkým pohybovým i neuropsychickým vývojem. Z hlediska výtvarného projevu již dítě začíná čírat tužkou, objevují se pohyby

vycházející z ramene. Řeč v průběhu batolecího věku je spíše pasivní. Do dvou let trvá také fáze senzomotorické inteligence (dítě propojuje to, co vnímají jeho smysly, s motorikou).

Další fází je věk předškolní, který se pohybuje v rozmezí roku třetího až šestého. Rozvíjí se centrální nervový systém, mění se stavba těla, dítě je již schopno pohybovat se vzpřímeně. V kresebném projevu se objevuje nejprve postava hlavonožce (kresba postavy bez těla), později se kresba vyvíjí. Dle úrovně kresby je dítě školně připraveno v momentu, kdy se v jeho kresbě předměty začínají překrývat, dítě začíná vnímat perspektivu. Ve čtyřech letech se objevuje myšlení egocentrické, objevuje se animismus (přisuzování vlastností zvířat věcem) a antropomorfismus (polidšťování věcí), dále magičnost a artificialismus (dítě je v přesvědčení, že okolní svět je někým vytvořen). Od prvního do čtvrtého roku je dítě ve fázi symbolického (předpojmového) období, kdy začíná užívat gesta, slova a začíná se učit pracovat s jazykem.

Následuje mladší školní věk (6–7 do 8–9 let), do sedmi let se dítě pohybuje ve fázi názorného myšlení, střední školní věk (8–9 do 11–12 let), které by se dalo srovnat s fází konkrétních logických operací (dítě již přemýšlí o čase, prostoru, možnostech), starší školní věk (od 11–12 do 15 let), do dvanácti let je ve fázi formálních logických operací, adolescence (15–20 let), mladá dospělost (20–30 let), střední dospělost (30–45 let), starší dospělost (45–60 let), stáří (60 let a více). (viz Oftalmopsychologie dětského věku, Vágnerová, 1995)

4.2 Výchova a faktory ovlivňující vývoj dětí

Z prací pana Matějčka (Matějček, 2002, 1994) se dozvídáme, že výchově dítěte napomáhá mnoho činitelů. Tím nejdůležitějším je avšak výchova v rodině a tedy i nepřímé působení vztahů v rodině na dítě. Pokud v rodině probíhá nějaký konflikt, který ani nemusí být dítěti zprostředkován (rodina se snaží být před dítětem v klidu a nehádat se), dítě stejně ucítí změny ve vztazích. Může se jednat pouze o nepatrné změny, rodiče se nemusí přímo hádat, ale nekomunikují spolu tolik, jako dříve. Děti jsou mnohem vnímavější nežli dospělí, ucítí tedy jakékoliv napětí mezi rodiči či příbuznými. V takovém případě je lepší s dítětem si o věcech otevřeně promluvit.

V případě, že se tak nestane, dítě může mít pocit, že ono samo je důvodem, proč onen konflikt vznikl a neprávem se může cítit provinile.

Jak uvádí Matějček, Dytrych (2002, s. 37) „*Spojitosť s rodičovským konfliktom pak vyplýne na povrch zpravidla už bez veľkých zábran. A nezapomeňme, prosím, že manželský konflikt vyvoláva v dieťati stav nejistoty (někdy akutní, někdy chronický) a že tato nejistota plodí úzkost a úzkost že plodí agresii.*“

Další situací, která může ovlivnit vývoj dítěte a jeho charakterové vlastnosti, může být příchod nového partnera jednoho z rodičů do rodiny či vznik nevlastní rodiny adoptováním dítěte. V takové chvíli většina rodičů řeší otázku, zda dítěti říci pravdu či ne. Problémem zůstává, že nesevěří-li se dítěti rodič včas, může pravda i tak přijít na povrch. Dítě potom ztrácí pocit jistoty, jíž vkládalo ve svou rodinu, a může se tak zhroutit jeho povědomí o světě. Citové vztahy k rodičům vznikají již po narození dítěte, které má ke svým blízkým naprostou důvěru. Vždy, když se objeví nějaké potíže, dítě se může svěřit svým rodičům.

5 INFORMATORIUM ŠKOLY MATEŘSKÉ

Jan Amos Komenský se narodil v roce 1592 a zemřel v roce 1670. Napsal například Velkou didaktiku, Svět v obrazech, Obecné porady o nápravě věcí lidských nebo právě Informatorium školy mateřské. Mimo jiné je také zakladatelem systémové pedagogiky; dal pedagogice řád, konkrétně stanovil cíl, obsah, podmínky a prostředky. Ve svém díle Orbis Pictus uvádí, že existuje sedm fází lidského života; dítě, pachole, mládenec či děvče, jinoch či panna, muž či žena, starý muž či bába, kmet či sešlá bába. Cílem jeho výchovy byl pravý člověk, jinými slovy moudrý, mravný a zbožný. Prosazoval také smysluplné učení, které vychází ze zkušeností, nejen z memorování.

Informatorium školy mateřské bylo napsáno s účelem jakési příručky pro rodiče. Zabývá se výchovou dětí předškolního věku, nicméně mateřská škola zde nebyla chápána jako zařízení, do kterého jsou děti posílány a kde jsou vzdělávány, nýbrž znamenala výchovu v domácnosti. Kniha dávala matkám dětí rady, jak a čemu děti učit. (Informatorium školy mateřské; Komenský, 2007)

6 PŘÍRODNÍ TÉMATA V MŠ

Témata o přírodě se v průběhu školního roku v mateřské škole prolínají všemi vzdělávacími okruhy. Klade se důraz na pojem recyklace. Děti se učí třídít alespoň základní materiály, jako jsou plasty a papír. V některých školkách mají zavedeny i kontejnery na kovy, konkrétně hliník. Nejrozšířenější činností ale zůstává sběr víček od plastových láhví, která děti mohou sbírat i doma s rodiči.

Další nedílnou součástí výuky je povídání o rostlinách, stromech, zvířatech. O místech České republiky či světových kontinentech a cizích zemích je většinou poslední blok vzdělávacího obsahu, který je více či méně zaměřen na oblast RVP PV – Dítě a svět.

Výuka přírodovědy či vlastivědy je však v mateřských školách spíše obecná a není příliš názorná. Nejvíce názorné se v současnosti jeví tzv. „lesní školky“. Dítě v útlém věku má velkou paměťovou kapacitu, je dobré mu tedy říkat názvy zvířat, stromů, rostlin i bylin v celých názvech. Přestože si dítě napoprvé nemusí název zapamatovat, může mu vytanout na mysli později, kdy si uvědomí, že již někdy něco takového slyšelo.

V dnešní době existují pouze výukové bloky, kroužky a všemožné akce, které fungují buď jako součást mateřských škol (mimo denní program), nebo fungují skrze jiné organizace. Zajímavé jsou například kroužky pořádané Domem dětí a mládeže hlavního města Prahy, který pořádá akce pro děti již od dvou let.

Vyučujeme-li dítě předškolního věku, musíme dbát především na propojování informací a konkrétní předměty nejlépe ukazovat v praktických situacích. Pokud je to možné, dítě by si mělo předmět vždy osahat, případně si k němu přivonět, pozorně si jej prohlédnout nebo poslechnout jeho charakteristický zvuk. Zařadíme-li do vzdělávacího obsahu zeměpisná či obecně vlastivědná témata (která mohou být propojena s různými pověstmi, příběhy apod.), je dobré spojit výuku také s přírodovědou. Učí-li se tedy dítě o České republice, mělo by znát nejen místa, ale také přírodu, která se kolem nás vyskytuje, a do níž můžeme začlenit i ptactvo, zvířectvo a rostlinstvo vyskytující se na našem území.

6.1 Učení prožitkem

Podle Josepha Cornella (Cornell, 2012) je nejvhodnější cestou, jak děti čemukoliv naučit, cesta plynulého učení. Tento způsob výuky (pro rodiče může být i smysluplným trávením času s dětmi) je zaměřen spíše na pobyt venku, na vnímání přírody a přírodních jevů. V mateřské škole ho můžeme využít buď při venkovním pobytu na zahradě, nebo ve zjednodušené verzi i ve třídě.

Při plynulém učení je nejprve třeba probudit v dětech nadšení. Joseph Cornell tuto fázi učení popisuje jako fázi hrou, při které je třeba děti nenápadně přesvědčit, že je hra bude bavit. Druhá fáze – zaměření pozornosti, je naopak fáze, při které se děti musí zklidnit a začít více vnímat věci kolem sebe. Pro lepší soustředění je dobré využít například smyslů (zaměřit své vnímání jen na sluch či zrak). Ve třetí fázi jde již o přímý prožitek, ve čtvrté pak o sdílení inspirace s ostatními. V mateřské škole je tuto fázi možné zařadit po návratu do třídy. Jde vlastně o jakousi reflexi v podobě hry, která volně navazuje na přírodní téma. Je možné využít neverbální komunikace, dramatizace, nebo (u menších dětí) jen kresby či vyprávění.

6.2 Ernest Thompson Seton

Ernest Thompson Seton se narodil ve Skotsku v roce 1860. Tento muž stál u zrodu „Woodcrafterského hnutí“, zároveň napsal nesčetně mnoho knih týkajících se přírody či ochrany Indiánů, ale také knih zabývajících se hrami v přírodě, a to pro menší děti i dospívající mládež.

6.2.1 Liga lesní moudrosti

Liga lesní moudrosti souvisí s „woodcrafterskou“ činností. Sídli v Praze na Senovážném náměstí. Náplň činnosti je založena na plnění takzvaných „orlich per“, která mohou členové získat za splnění úkolu některé z oblastí, jenž jsou vypsány v knize „Svítek březové kůry“ (první vydání bylo v roce 1906). První oblastí jsou činy „světla krásy“, do nichž patří například atletika, cestování nebo lukostřelba. Další je „světlo pravdy“, které rozvíjí znalosti historie, filosofie, astronomie či náboženství. Činy

„světla síly“ se týkají umění - hudby, tance, fotografování, ručních prací apod., a nakonec oblast „světla lásky“ se zabývá bylinkářstvím, znalostí péče o zvířata a přírodní tematikou. Jednotlivé činy jsou děleny dle věku; Kniha orlích per pro „Malou lóži“ je pro věk od 10 do 16 let, „Velká lóže“ je určena lidem starším 16 let, avšak je zde volba vybrání malého činu či velkého činu (u nichž je rozdíl v náročnosti). Poslední kategorií je „Lóže skřítků“, která je určena již pro předškolní věk. (Svitek březové kůry, 2013)

6.2.2 Lóže skřítků

Pro „Lóži skřítků“ je určena kniha „Korálkové činy pro skřítky“ (Liga lesní moudrosti, 2014), která byla vydána již Ligou lesní moudrosti. Je určena dětem od tří či čtyř let až do deseti let. Jedná se o upravené činy pro dospělé tak, aby je mohly plnit malé děti. Poslední vydání z roku 2014 je rovněž vybaveno samolepkami, které si za splnění úkoly děti mohou nalepit do knihy, a je doplněno ilustracemi Pavla Čecha.

7 ČESKÁ REPUBLIKA

Následující informace (celá kapitola 6) jsou čerpány z internetových stránek Českého statistického úřadu, konkrétně ze Statistické ročenky České republiky 2014. Dále pak z knih pana Kašparovského (Kašparovský, 2008), případně atlasu České republiky (2000, 2005). Česká republika vznikla 1. 1. 1993 při rozdělení Československa na Českou a Slovenskou republiku. Jejím hlavním městem je Praha, s více než milionem obyvatel. Česká republika má počet obyvatel přes deset milionů, celkovou rozlohu 78 867 km² a je rozdělena na 14 krajů. Povrch je tvořen převážně vysočinami (celých 95 % plochy krajiny), lesy se nacházejí na 33 % území. Nejvyšší horou České republiky je Sněžka (1602 m n. m.), která se nachází v pohoří Krkonoše, nejnižším územím je území České tabule. Nejdelší řekou na českém území je Vltava, avšak nejdelší řekou, která teče skrze české hranice a v sousedním státu Německu se vlévá do moře, je Labe. Česká republika sousedí celkem se čtyřmi státy, kterými jsou Německo, Polsko, Slovensko a Rakousko.

7.1 Národní parky a CHKO

V České republice najdeme čtyři národní parky; NP České Švýcarsko, Krkonošský národní park, NP Šumava a NP Podyjí. Chráněných krajinných oblastí se v ČR nachází celkem 26.

NP České Švýcarsko leží v severní oblasti ČR. Většina území této krajinné oblasti je pokryta lesy, je zde četné množství pískovcových skalních útvarů a soutěsek. Na pasekách roste hojně náprstník červený. Ze zvířat bychom zde našli například prase divoké, sokola stěhovavého, ledňáčka říčního nebo čápa černého. Z míst, která jsou nejvíce zajímavá, je pravděpodobně nejznámější Pravčická brána.

Krkonošský národní park byl u nás prvním vyhlášeným NP, a to v roce 1963. Krkonoše se v roce 1992 staly přírodní rezervací vyhlášenou UNESCO. Nalézá se zde nejvyšší vrchol Sněžka, kterou prochází česko-polská hranice, pramení zde řeka Labe. Roste zde velké množství druhů rostlin, dokonce i léčivých bylin (v 16. století v oblasti Krkonoš sbíral byliny i P. A. Mattioli; autor obsáhlého třídílného herbáře). Ze zvířat se v Krkonoších vyskytuje třeba kulík hnědý nebo kos horský.

NP Podyjí se s rozlohou 6300 ha řadí mezi nejmenší národní park u nás. Můžeme ho najít na jihu naší republiky. Roste zde mnoho rostlin, z nichž velké množství jsou chráněné druhy. Z ptactva sem zavítá například vlha pestrá.

Národní park Šumava též patří do sítě rezervací UNESCO. Objevují se zde různá rašeliniště. Na Šumavě pramení řeka Vltava. Mezi známější místa patří například Čertovo jezero a Černé jezero. Z chráněných krajinných oblastí vyberu jen ty s nejzajímavějšími místy, a to s ohledem na využitelnost v mateřských školách. Důležitou chráněnou krajinnou oblastí je z tohoto pohledu CHKO Beskydy, která se dá propojit s legendou o Radegastovi, zdejším bohovi. CHKO Broumovsko je zase proslulá pohádkově působícími Adršpaško-teplickými skalami, hojně navštěvovaným turistickým místem. V Českém ráji můžeme navštívit Prachovské skály a Kozákův (lom, kde je možné si zapůjčit nástroje k hledání polodrahokamů nebo impozantní hrad Trosky. Dále například CHKO Třeboňsko je významné velkým množstvím

rybníků (celkem 465), z nichž největší je rybník Rožmberk (658 ha). (viz Národní parky a CHKO České republiky, 2010)

7.2 Pohoří

Hranice České republiky jsou téměř v celé své délce tvořeny pohořími. Není tomu tak pouze na Moravě, v oblasti Dyjsko-svrateckého a Dolnomoravského úvalu, kde najdeme nížinu.

Z hlediska vzniku jsou zajímavé devonské vápence v Prokopském údolí v Praze, horniny vzniklé ve starohorách u Vranova nad Dyjí, nebo Panská skála u Kamenického Šenova vzniklá v období třetihor (vulkanický vznik). (viz Školní atlas České republiky, 2000, 2005)

Vybrala bych již zmíněná pohoří (v souvislosti s NP a CHKO): Krkonoše, Šumavu a Beskydy. Dále by to byly například Žďárské vrchy a Železné hory, které bychom hledali v oblasti Českomoravské vrchoviny. Z této oblasti bych vybrala Údolí Doubravy, zajímavé i pro návštěvu s dětmi (známá je pověst o Čertově stolku), rybník Velké Dářko, skanzen Veselý kopec nebo dětskou železniční stanici v Polničce (nedaleko Žďáru nad Sázavou). Dále stojí za zmínku také hora Říp (severozápadně od Prahy) a pověst o Praotci Čechovi.

7.3 Po proudu potoků a řek

Budeme-li se v mateřské škole zabývat vodstvem v České republice, z řek je třeba zmínit především naše nejdelší řeky Labe a Vltavu. Co se týče jezer, v České republice převládají jezera původu ledovcového, dále pak krasová jezírka. Z ledovcových jezer je možné vybrat například jezera na Šumavě (Černé, Čertovo), z krasových například jezero v Macošě (Moravský kras). Z rybníků můžeme zmínit například oblast Třeboňska, u malých dětí se však budeme věnovat hlavně vysvětlování a alespoň částečnému pochopení pojmů rybník, jezero, vodní nádrž, řeka a potok. Z vodních nádrží připomeneme největší vodní nádrž Lipno s plochou 4870 ha (viz Statistická ročenka České republiky 2014), případně přehradní nádrž Orlík (největší objem).

7.4 Města

Z měst České republiky by děti měly znát alespoň větší města, případně menší města s jakoukoliv turistickou zajímavostí. Příkladem takového městečka by byly Třebechovice pod Orebem (východní Čechy), kde je možné navštívit největší vyřezávaný betlém s pohyblivými figurkami.

Hlavní město Praha. Nachází-li se daná mateřská škola přímo v Praze, je možné rozšířit učební plán o více než obecné informace. Je vhodné pracovat s knihou Martiny Drijverové, která přepsala většinu pražských pověstí (i mimopražských) vhodným jazykem pro předškolní děti. V knize můžeme najít pověst o Golemovi, o Horymírovi a jeho koni Šemíkovi a další. Je tedy možné propojit tyto příběhy, kterým děti snadno porozumí, s výukou o místech v Praze. V Praze je mimo jiné zoologická zahrada, která byla v nedávné době rozšířena o spoustu nových pavilonů.

Brno, druhé největší město v České republice, je z hlediska cestování s dětmi zajímavé hlavně hradem Špilberk, ve kterém se dnes nachází muzeum.

V Plzni se nachází krásná synagoga, která byla postavena v 19. století. Pro děti je zde zoologická zahrada, ve které se nachází i Dinopark, případně nedaleko od Plzně je zajímavé letecké muzeum (Zruč u Plzně).

Do Hradce Králové se s dětmi rodiče můžou vypravit hlavně kvůli Obřímu akváriu, jezdí zde vláček pro děti a je zde koupaliště s tobogánem. Krásné je také Velké náměstí, kde se konají různé akce (např. první víkend v září Slavnosti královny Elišky).

Dalším městem by mohl být Dvůr Králové nad Labem s rozsáhlou zoologickou zahradou a safari, které bylo v nedávné době zpřístupněno i pro vjezd aut. Další zoologické zahrady bychom našli například v Liberci (pro děti se zde koná krmení lachtanů) nebo v Jihlavě (zoologická zahrada zaměřená na Afriku a africkou vesnici).

Pardubice jsou známé především svým perníkem. Nedaleko od Pardubic se nachází také „Perníková chaloupka“ – Muzeum perníku a pohádek, kde jsou pro děti nachystané

různé hry a činnosti, jsou zde i strašidla a jiné pohádkové postavy. Nedaleko se nachází i Kunětická hora se stejnojmenným hradem.

České Budějovice byly založeny roku 1265, a to Přemyslem Otakarem II. Náměstí, které po něm nese svůj název, se pyšní krásnými historickými domy s podloubími. Najdeme tu i pozůstatky ze středověkých staveb, ke kterým patří Rabštejnská věž.

7.5 Muzea, skanzeny, folklór

Pro výběr muzeí a skanzenů můžeme použít různé zdroje, já jsem použila Turistickou encyklopedii České republiky (2010). Z českých skanzenů stojí za zmínku například Valašské muzeum v přírodě (Rožnov pod Radhoštěm), které vzniklo roku 1925 a nachází se v něm více než 120 památkových objektů. Mezi další skanzeny, patří Přerov nad Labem, nejstarší český skanzen, nebo Soubor lidových staveb a řemesel Vysočina (skanzen na Veselém kopci). Oba tyto skanzeny jsem rovněž zařadila do zeměpisného metodického materiálu.

Co se týče muzeí, lze vybrat mnoho variant, osobně bych zvolila něco, co by v dětech vzbudilo zájem. Pro chlapce například Letecké muzeum Jana Kašpara v Kuněticích u Kutné Hory či Africké muzeum Emila Holuba v Holicích. Pro dívky například muzeum s hračkami a panenkami (např. v Kamenici nad Lipou).

Folklórem bychom se v mateřské škole měli zabývat hlavně po stránce tradic a svátků, povídat si o lidových krojích a zvycích, měli bychom si něco říci o Moravě, ale také probrat jednotlivá řemesla (a to i řemesla, která dnes již neexistují; brašnář, cestář, dráteník apod.).

7.6 Hrady, zámky, zříceniny

Jelikož hradů a zámků je v naší vlasti velice mnoho, vyberu alespoň ty nejznámější či nejzajímavější. Pro učení tříletých až šestiletých dětí vybíráme místa, která se pojí se zajímavou historií či pověstí.

Z hradů by to byl určitě Karlštejn, hrad postavený v letech 1348–1357 Karlem IV., ve středních Čechách Bezděz, v západních Čechách například hrad Přimda. Přesuneme-li se na Moravu, jsou to třeba hrady Bouzov či Bítov.

Mezi nejznámější zámky určitě patří Hluboká nad Vltavou, u které se nachází i rozsáhlý anglický park. V projektu Putování se skřítkem Duháčkem jsem použila zámek Červenou Lhotu (v týdnu pohádek).

Pro cestování rodičů s dětmi je určitě vhodná návštěva zříceniny Valdštejn (v severních Čechách), kde jsou prohlídky doprovázeny programem určeným přímo pro děti. Dále by to byla například zřícenina hradu Rabí v západních Čechách či Trosky v severních Čechách. (David, Soukup, 2012)

7.7 Cestování s dětmi

Pokud cestujeme s dětmi, měli bychom dbát na více faktorů, zvláště cestujeme-li s dětmi předškolního věku. Základem je zvolit vhodné místo, kam s dětmi pojedeme. Rodiče by měli výlet promyslet předem; vymyslet hry, které se dají hrát po cestě, případně hry, které je možno hrát i v přírodě. Při výletech s dětmi je nutné chodit pomalu, nejen kvůli výdrži, ale především proto, aby děti měly čas všimnout si okolí a vnímat přírodu kolem sebe. Zároveň by výlet neměl být příliš dlouhý. V knize „S dětmi křížem krážem po Česku“ (Feřtek, 2011) je dokonce plánek putovního vozíku, který je možné si zkonstruovat, a který je možné rovněž vzít s sebou na cesty (není-li naším cílem přímo hrad či zámek).

8 PROJEKT „PUTOVÁNÍ SE SKŘÍTKEM DUHÁČKEM“

Při vytváření metodického materiálu bylo zapotřebí zvážit mnoho věcí. První věc, kterou bylo třeba si uvědomit, byly cíle vlastivědné výuky předškolních dětí. Další věcí bylo, jakým způsobem děti dané látce učit, aby problematice porozuměly a aby je bavila. Tyto materiály vznikaly zároveň se zakládáním soukromé umělecké školky, pro kterou byla vytvořena i postavička skřítky Duháčka.

Skřítek Duháček je pohádkovým kamarádem a průvodcem dětí. Je nosatý, ušatý, velký cca 80 cm, je oblečený v duhových barvách. Autorkou je výtvarnice Martina Malá.

Duháček přichází za dětmi, povídá si s nimi o cestování a také rád dětem posílá dopisy a pohledy ze svých cest.

„Putování se skřítkem Duháčkem“ je název vlastivědného bloku, který je určen pro konkrétní den v týdnu. Do školního vzdělávacího programu a témat, která se prolínají celým rokem, je projekt zařazen tak, aby kooperoval i s běžnou výukou, ale zároveň učil děti novým poznatkům o naší vlasti.

Na každý týden jsou připraveny materiály, které se týkají jednoho konkrétního místa. Jelikož nelze zahrnout všechna místa České Republiky do jednoho školního roku, projekt je variabilní, místa se dají obměňovat a program upravovat. Tento projekt představuje dohromady 42 vybraných návrhů na jeden školní rok.

Místa jsou představována prostřednictvím našeho skřítky. Každý týden totiž skřítek Duháček pošle do školky pohled z nějakého konkrétního místa. Napíše velmi jednoduchou formou, co v daném místě viděl zajímavého, zároveň se „dotkne“ i hlavního tématu obsaženého v ŠVP (například je-li týdenním podtématem les a stromy, Duháček může zaslat pohled z pralesa Boubína. Jsou-li podtématem exotická zvířata, bude se nejspíš jednat o návštěvu zoologické zahrady). Mnohdy nebylo jednoduché spojit podtéma ŠVP s konkrétním místem, bylo tedy třeba pracovat i s jednotlivými pověstmi, které s místem souvisí (konkrétně se toto týká podtématu Ovoce a zelenina, kdy bylo třeba místo propojit pověstí Kunětické třešně).

Jelikož názorná výuka je vždy nejlepší, skřítek Duháček nám společně s dopisy posílá vždy i pár fotografií místa, případně příběh či pověst, která se v místě odehrála. Fotografie či obrázky jsou pak celý týden vyvěšeny společně s materiály k týdenní výuce na nástěnce / tabuli.

Probraná látka pak funguje zároveň jako návrh rodičům, kam s dětmi cestovat.

K projektu je připojena i přírodověda, která se vyučuje v jiný den. Děti se učí poznávat rostliny, zvířata, ptáky (nejen podle vzhledu, ale i zpěvu). Prostřednictvím tohoto programu se děti naučí rostlinstvo a zvířectvo vyskytující se v České republice a také tím plní úkoly „Lóže skřítků“, které spadá pod Ligu lesní moudrosti.

8.1 Cíl projektu

Jak jsem již mnohokrát nastínila, hlavním cílem je učit děti upravené vlastivědě dle jejich věku. Mezi další cíle tohoto projektu patří:

- Vzbudit v dětech zájem o cestování
- Děti by měly mít základní povědomí o naší vlasti
- Vzbudit zájem o posílání pohledů (s projektem také probíhá akce, kdy rodiče s dětmi posílají pohledy z navštívených míst do MŠ)
- Učit děti poznávat faunu a flóru (zvířátka a kytíčky)
- Příprava na Ligu lesní moudrosti
- Inspirace pro rodiče, kam s dětmi cestovat

8.2 Projekt a jeho začlenění do ŠVP

Projekt souvisí se školním vzdělávacím programem Duhové školky s.r.o. (viz Příloha č. 1), která sídlí v Praze 10. V ŠVP je rozepsán i týdenní program činností, z čehož každý den je určen pro jednotlivou činnost.

- Pondělí: „Putování se skřítkem Duháčkem“ + výtvarná výchova
- Úterý: hudební výchova
- Středa: eurytmie + výtvarná výchova / angličtina
- Čtvrtek: přírodověda nebo vaření / angličtina
- Pátek: pracovní listy, výtvarná výchova

8.2.1 Týden 1: Seznamujeme se – Praha

V prvním týdnu se většinou děti seznamují mezi sebou, poznávají se, hry jsou zaměřené na zapamatování si nových jmen (posílání míče v kroužku), děti poznávají nové prostředí, nová pravidla.

Seznamujeme se i se skřítkem Duháčkem, který nám posílá první pohled/dopis. V prvním týdnu poznáváme Prahu, čteme si pověst o Horymírovi z knihy Martiny Drijverové. Společně s každým pohledem nám také do poštovní schránky pan pošťák „přinese“ pár fotografií či obrázků onoho místa (viz Přílohy č. 2a – 2e).

Cíle:

- Seznámit se s dětmi
- Stanovit pravidla třídy
- Povídat si o tom, kde bydlíme
- Vysvětlit si, co je město (příp. vesnice)
- Vysvětlit si, co je pověst
- Povídat si o posílání pohledů/dopisů

Dopis – část 1:

„Ahoj děti! Jsem skřítek Duháček. Bydlím tady v Duhové školce v Praze. Praha, to je totiž takové velké město. Ale to vy určitě víte. Odkud jste vlastně vy, děti? A jak se vůbec jmenujete? Těším se, až se seznámíme. Duháček“

Dopis – část 2:

„Děti, posílám vám jednu pověst o městě, které se jmenuje Praha. Že nevíte, co je pověst? Pověst, to je taková pohádka, která se možná doopravdy stala. Nebo se to alespoň říká. A to už je ode mě dnes všechno. Ahoj! Duháček“

8.2.2 Týden 2: Prázdniny - moře

Ve druhém týdnu se přesouváme mimo naši vlast (dále tomu tak je ještě v posledních třech týdnech), kdy poznáváme cizinu a moře. Zároveň si také vysvětlujeme, co je Česká republika (viz Přílohy č. 3a – 3i).

Cíle:

- Povídat si o tom, jestli už byl někdo u moře (kde byly děti o prázdninách)
- Stmelit kolektiv
- Vysvětlit si, co je cizí země

- Povídat si o moři a mořských živočiších
- Povídat si o České republice
- Jakými všemi prostředky se dá cestovat?

„Ahoj děti! O prázdninách jsem jel na výlet k moři. Musel jsem letět letadlem, protože to bylo hrozně moc daleko. Abych mohl plavat v moři, musel jsem se vydat do daleké cizí země, kde lidé mluví jinou řečí. U nás v České republice žádné moře není. Víte děti, co je moře? A kde jste byly o prázdninách vy? Duháček“

8.2.3 Týden 3: Moje tělo – Český ráj

V podtématu Moje tělo se přesouváme do oblasti Českého ráje, odkud nám Duháček zasílá další pohled (viz Přílohy č. 4a – 4d). Výuka podtématu Moje tělo je rozvinutelná z dopisu.

Cíle:

- Povídat si o našem těle; části těla (ruce, nohy, břicho, oči, pusa, atd.)
- Co vše je uvnitř těla (kosti, orgány)
- Vysvětlit si, co je mapa
- Vysvětlit si, co je skála / kopec / hora, co je pohoří
- Poznat oblast Českého ráje

„Milé děti, právě jsem přijel do místa, které se jmenuje Český ráj. Jsou tu samé skály a kopce. Už mě z toho chození bolí nohy. Ale jinak je tu moc hezky. Posílám vám zase nějaké obrázky a mapu České republiky. Skřítek Duháček.“

8.2.4 Týden 4: Počasí – Brdy

V týdnu zaměřeném na počasí se přesuneme do Brd, společně s tematikou se dá probrat i téma houby (viz Přílohy č. 5a – 5h).

Cíle:

- Poznat všechny druhy počasí; po dešti rostou houby, ve větru se dá pouštět drak aj.
- Co je to duha
- Jak to vypadá v lese
- Poznat Brdy
- Rozlišit zákl. druhy jedovatých / nejedlých / jedlých hub (muchomůrka x hříbek)

„Ahoj, zdraví vás skřítek Duháček. Dneska jsem se vydal do lesa na houby. Jel jsem do místa, které se jmenuje Brdy. Viděl jsem tu pár „prašivek“, jak se říká houbám, které se nesmí jíst. Ty jsem nesbíral. Našel jsem ale i jedlé houby. Hříbky, křemenáče, mám jich plný košík. Tak já jdu ještě hledat další. Ahoj!“

8.2.5 Týden 5: Barvy podzimu – Beskydy

Podtéma je možno přesunout i do jiného týdne. Zároveň cíle je nutno zvažovat dle věku dětí, jsou to spíše jen návrhy, co se dá do podtématu zařadit (viz Přílohy č. 6a – 6f).

Cíle:

- Umět popsat, podle čeho se pozná podzim
- Poznat listy stromů, práce s přírodním materiálem
- Poznat Beskydy a pověst o Radegastovi
- Naučit se roční období

„Milé děti, tentokrát jsem se vydal na výlet do hor, které se jmenují Beskydy. Je tu moc krásně. Listí na stromech už začíná být barevné a to znamená, že přichází podzim. Představte si, potkal jsem tu Radegasta! Víte, kdo to je? Už musím jít. Posílám vám obrázek. Doufám, že se vám pohled bude líbit. Skřítek Duháček.“

8.2.6 Týden 6: Stromy – Šumava, Boubín

Týdnem zaměřeným na stromy se dostáváme do boubínského pralesa (viz Přílohy č. 7a – 7g).

Cíle:

- Rozlišit listnaté a jehličnaté stromy
- Znat části stromu; kořeny, kmen, koruna, listy
- Ukázat si letokruhy + vysvětlit si, co to je
- Poznat Šumavu + Boubín
- Možnost rozšíření – co se vyrábí ze dřeva?

„Ahoj! Jsem opět na horách, ale úplně na druhém konci naší země. Tyhle hory se jmenují Šumava. Je tu spousta kopců a stromů. Zrovna dneska jsem byl v pralesě Boubín. Stromy jsou tu tak vysoké, že vypadají, že rostou až do nebe! Víte co je prales? Prales, to je pra pra-pra-pra-pra-pra-pra-pra-prastarý les. Mějte se krásně, Váš Duháček.“

8.2.7 Týden 7 : Ovoce x zelenina – Kunětická hora

Tento týden se věnujeme Kunětické hoře. Místo je propojeno s podtématem skrze pověst o Kunětických třešních (viz Přílohy č. 8a – 8g).

Cíle:

- Rozlišit ovoce a zeleninu
- Rozlišit, co je sladké, slané, hořké, kyselé
- Co kde roste? (na stromě, na keři, na zemi, pod zemí)
- Jak vypadají pecky z... (názorné ukázky)
- Poznat Pardubicko a Kunětickou horu

„Ahoj děti, dnes ráno jsem přijel do města Pardubice. Koupil jsem si tu perník a koupil jsem také domů mamince. Nedaleko od Pardubic je Kunětická hora. Zrovna se tam chystám jít. Kunětická hora je hrad. Stojí na vysokém kopci. Nahoře bude určitě krásný výhled! Cestou jsem viděl strom, který se jmenuje třešeň. Hádejte, co na takovém stromě roste? Třešně! Jsou moc dobré, ale teď už je na ně pozdě, protože dozrávají na jaře. Ahoj, Duháček“

8.2.8 Týden 8: Na poli / na vesnici – Vysočina

Toto téma se dá pojmout vícero způsoby. Může se vybrat jakékoliv místo na Vysočině, které by odpovídalo podtématu Na poli / na vesnici. Může se jednat o skanzen Veselý kopec, kde se konají i různé víkendové akce (Bramborová sobota, Velikonoce apod.), skanzen v Hlinsku nebo např. vesnici Svobodné Hamry či jinou vesnici (viz Přílohy č. 9a – 9f).

Cíle:

- Vysvětlit si, co je pole, co na něm může růst?
- Bližší „prozkoumání“ brambor (výrobky; bramborové korále, zvířátka se špejlemi, razítka z brambor), jaká jídla se dělají z brambor?
- Jaký je rozdíl mezi vesnicí a městem?
- Lidové tradice (hry – na špačka, tradiční pečení, košíkářství, drátenictví, aj.)
- Poznat kraj Vysočinu

„Milé děti, posílám vám pozdrav z Vysočiny. Bydlí tu moje babička, jsem tu u ní na návštěvě. Dnes mi babička ukazovala, jak vykopává brambory, které si zasázela na políčko u domu. Už se těším, až mi z nich uvaří něco moc dobrého, třeba bramboráky, bramborové placky nebo bramborové šišky s mákem! Mňam! Ahoj, Duháček“

8.2.9 Týden 9: Dušičky + moje rodina – Babiččino údolí

Podtéma se opět musí přizpůsobit kalendáři, aby vycházelo na svátek dušiček. Mimo vybrané Babiččino údolí by se dalo spojit i s tajemnými místy (např. pověsti o Bílé paní), (viz Přílohy č. 10a – 10e).

Cíle:

- Co je rodina, kdo do ní patří? Vysvětlení pojmů syn, dcera atd.
- Narození člověka
- Proč slavíme svátek Dušičky?
- Poznat Babiččino údolí, příp. zámek Ratibořice či Boženu Němcovou

„Ahoj děti, posílám vám další pozdrav. Tentokrát jsem se vydal do Babiččina údolí, tak se to tady jmenuje. Kdysi tady žila jedna moc hodná babička, která se velmi hezky starala o svou rodinu. Víte, co je rodina a kdo všechno do ní patří? Budu se těšit na vyprávění o vašich rodinách, Duháček“

8.2.10 Týden 10: sv. Martin

V tomto týdnu náš skřítek Duháček zůstal doma a nikam necestoval. Věnujeme se poznávání naší vlasti alespoň z hlediska tradic, konkrétně povídání o Sv. Martinovi, ke kterému nám Duháček posílá jednu pověst (viz Přílohy č. 11a – 11f). Přizpůsobit kalendáři.

Cíle:

- Povídání o Sv. Martinovi (kdo to byl, co se o něm říká + hádanky)
- Co je sníh, jak poznáme, že se blíží zima?
- Zopakování ročních období (rozdíly, znaky)

„Ahoj děti, představte si, včera mě postihla ukrutná rýma. Musel jsem tedy zůstat doma. Piju teplý čaj s citrónem a medem a léčím se. Posílám vám tedy aspoň povídání o Sv. Martinovi na bílém koni, který k nám brzy přijede / přijel. Vždycky když přijede Martin, znamená to, že se blíží zima. Jdu si uvařit další hrnek čaje a trochu se zahřát. Ahoj, Duháček.“

8.2.11 Týden 11: Oblečení – Říp

Opět velmi variabilní téma. Oblečení se dá zakomponovat vlastně do jakéhokoliv místa (popis oblečení, ve kterém Duháček vyjel na výlet, něco se mu ztratilo apod.), (viz Přílohy č. 12a – 12e).

Cíle:

- Rozvoj slovní zásoby (popis, co má kamarád na sobě)
- V jakém pořadí si oblékáme jednotlivé části oblečení?
- Jak se oblékáme, když je teplo / zima?

- Jak se liší oblečení dívek a chlapců?
- Poznání hory Říp + pověsti o Praotci Čechovi

„Ahoj! Rýmu už jsem vyléčil a tak jsem se vydal na další výlet. Musel jsem se ale hodně teple obléknout, abych znovu nenastydl. Tentokrát jsem na hoře Říp, která se nachází nedaleko od Prahy, kde bydlím. Někdy se sem taky zajedte podívat. Kdysi dávno tady na tu horu vystoupal i Praotec Čech. Víte, kdo to byl? Pokud ne, posílám vám o něm zajímavý příběh. Mějte se hezky, Váš Duháček!“

8.2.12 Týden 12: Domácí zvířata – Blaník

Podtéma domácích zvířat se dá spojit s jakýmkoliv členem Duháckovy rodiny (dá se tedy vymyslet více možných míst), (viz Přílohy č. 13a – 13f).

Cíle:

- Jaká zvířata patří mezi domácí?
- Kdo nám dává mléko, vejce, vlnu aj.?
- Čím se jednotlivá zvířata krmí?
- Jak se jmenují mláďata jednotlivých zvířat?
- Poznat Blaník

„Děti, jak se máte? Dnes jsem na návštěvě u mojí tety. Bydlí nedaleko od tajuplného vrchu Blaník. Na Blaník jsem si dnes udělal procházku. Budu vám vyprávět, ale teď musím tetě pomoci s krmením zvířat, která chová. Prasátka, ovečky i slepičky už jistě mají hlad. Ahoj! Duháček“

8.2.13 Týden 13: Nemoc x zdraví – Mariánské lázně

Kromě Mariánských lázní je možné zvolit Františkovy lázně, lázně Bohdaneč, Velichovky, nebo pouze místo, kde se např. vyskytuje termální pramen. V Mariánských lázních je pro děti vhodný park Bohemium s miniaturami míst ČR (viz Přílohy č. 14a – 14f).

Cíle:

- Co je to nemoc, bacil, vysvětlit pojmy prášek – lék, teploměr, sirup aj.
- Kdo je pan doktor, paní doktorka, sestřička
- Co dělá pan doktor – lékař, když nás prohlídí
- Co dělat, abychom nebyli nemocní? (vitamíny v ovoci, hygiena, správné oblečení apod.)
- Co jsou to lázně + poznání Mariánských lázní

„Milé děti, opět jsem nastydl. Mám ošklivý kašel, rýmu a všechno mě bolí. Pan doktor mě na pár dní poslal na léčení do Mariánských lázní. Moc hezky se tu o mě starají. Prý budu brzy zase jako rybička. Představte si, mají tady léčivou vodu! Lidé sem jezdí také jen na výlet, i když jsou úplně zdraví. Zajed'te se sem taky někdy podívat a nezapomeňte si vzít kelímek na vodu. Ahoj, Duháček.“

8.2.14 Týden 14: Mikuláš – Praha, Staroměstské náměstí

Naše druhé setkání s Prahou, tentokrát se zaměříme na Staroměstské náměstí, konkrétně Staroměstský orloj (viz Přílohy č. 15a – 15g).

Cíle:

- Povídání o Mikulášovi, andělu a čertovi
- Povídání o adventu, co je adventní čas, kalendář apod.
- Kdo si myslí, že zlobil a proč? – osvojení pravidel
- Co je orloj, poznání Staroměstského náměstí

„Ahoj děti, blíží se nám (dnes je) den, kdy chodí Mikuláš. Chodí kolem s andělem a čerem. Doufám, že jsem moc nezlobil a že nedostanu jen samé uhlí. Ještě si musím zopakovat básničku, kterou řeknu Mikulášovi. Večer se půjdu podívat na Staroměstské náměstí, tam Mikuláše i jeho kamarády, anděla a čerta, určitě potkám. Zatím ahoj! Duháček“

8.2.15 Týden 15: Roční období ZIMA – Krkonoše

Kromě příprav na besídku se budeme blíže věnovat zimě a s ní i nejvyšší hoře v České republice, Sněžce (viz Přílohy č. 16a – 16f).

Cíle:

- Co je zima, zopakování poznatků o ročních obdobích
- Co se dá dělat v zimě
- Co jsou hory, co se na nich dělá
- Poznání Krkonoš (povídání o Krakonošovi) a Sněžky, příp. poznávání lesních zvířat – sojka, jelen...

„Ahoj děti. Je zima a mrzne, tak jsem se rozhodl, že se vypravím na hory. V horách, které se jmenují Krkonoše, se nachází nejvyšší hora České republiky – Sněžka. Děti, slyšely jste už někdy o Krakonošovi? Ten tu totiž bydlí a má sojku, která mu pomáhá hlídat krásnou přírodu v Krkonoších. Právě tady začalo sněžit! Mějte se hezky. Duháček“

8.2.16 Týden 16: Vánoce – Třebechovice

Vánoce lze spojit s různými skanzeny, nejvhodnější je ale spojení s Třebechovickým betlémem (viz Přílohy č. 17a – 17f).

Cíle:

- Vědět, co jsou Vánoce, proč se slaví, kdo je Ježíšek?
- Co je Štědrý den, jak se slaví (kapr, dárky, koledy aj.)
- Co si kdo přeje od Ježíška?
- Co je betlém?
- Povídání o Třebechovicích a dřevěném mechanickém betlémě

„Milé děti, blíží se Vánoce a Štědrý den. My se doma učíme koledy. Umíte už taky nějaké? Moc se těším na stromeček a také až přijde Ježíšek. Dnes jsem se vypravil do Třebechovic. Je to malé městečko. Mají tu velikánský betlém. Víte, co je betlém? Je tu

malý Ježíšek v jesličkách, také spousta dalších figurek a všechny se pohybují. Je to nádhera. Posílám vám obrázek. Mějte se hezky! Duháček“

8.2.17 Týden 17: Nový rok – Náchod

V tomto týdnu se společně s dětmi podíváme do Náchoda, přečteme si pověst o zlatém prameni (viz Přílohy č. 18a – 18f).

Cíle:

- Nový rok – co je Nový rok, proč a jak se slaví, co je ohňostroj?
- Povídání o Náchodě, zámku v Náchodě
- Zopakování třídních pravidel

„Ahoj děti, tak už je tu další nový rok. Nový rok jsem strávil v Náchodě. Je tam hezký zámek, který stojí na velkém kopci, ze kterého je pěkný výhled do kraje. Mohl jsem tedy sledovat ohňostroje všude kolem. Spousta světýlek a těch barev! Děti, víte, co je ohňostroj a už jste ho někdy viděly? Ahoj. Duháček“

8.2.18 Týden 18: Zimní sporty – Jizerské hory

Tentokrát se budeme věnovat zimním sportům. Protože Krkonoše už známe, podíváme se teď na Jizerské hory (viz Přílohy č. 19a – 19i).

Cíle:

- Rozlišení letních a zimních sportů
- Co můžeme dělat v zimě?
- Co jsou sánky, boby, lyže – sjezdovky, běžky, čím se liší, jak vypadá vlek, lanovka a k čemu se používá?
- Poznávání Jizerských hor

„Ahoj děti! Zdravím vás všechny z Jizerských hor. Jezdím tady na sánkách, ale ještě víc mě baví lyžování. Včera jsem běhal na běžkách, abych si pořádně prohlédl krajinu

kolem. Dneska už od rána lyžuji na sjezdovkách. Nahoru do kopce se vždycky nechám vytáhnout vlekem. Umíte někdo už taky lyžovat? Ahoj, Duháček“

8.2.19 Týden 19: Zvířata v lese – Bezděz

Domácí zvířata již známe. Tentokrát se budeme učit o lesních zvířatech. Místo se dá vybrat kterékoliv, u kterého se nachází les (viz Přílohy č. 20a – 20e).

Cíle:

- Naučit se lesní zvířata + jejich mláďata
- Co lesní zvířata jedí, kde žijí? (nory, na stromě)
- Zopakování listnatých a jehličnatých stromů + částí stromu
- Jak se máme chovat v lese? (nekřičet)
- Poznáváme hrad Bezděz a jeho okolí

„Zdravím vás, děti. Tentokrát z výletu na Bezděz. Bezděz je starý hrad. Je tak hodně starý, že z něj zbyla už jen zřícenina. Už jste někdy viděly zříceninu? Všude kolem jsou tu hluboké lesy, ve kterých žije spousta různých lesních zvířat. To jsem zvědavý, děti, která lesní zvířata už znáte a kolik jich umíte vyjmenovat? Duháček“

8.2.20 Týden 20: Hra na řemesla – Přerov nad Labem

Ve skanzenech často probíhají akce, kde jsou předváděna různá tradiční lidová řemesla, probíhají ukázky pečení nebo vaření starých tradičních receptů je akce propojena s nějakou výukou, kdy si návštěvníci sami mohou vyzkoušet nějaké řemeslo nebo vytvořit výrobek (viz Přílohy č. 21a – 21f).

Cíle:

- Znalost o tradičních (základních) řemeslech
- Děti by měly mít možnost si některé řemeslo v průběhu týdne vyzkoušet
- Kdo je pekař, cukrář, dráteník, apod.
- Co je skanzen?
- Poznání lidových tradic
- Poznání skanzenu Přerov nad Labem

„Ahoj děti, dnes vám píšu ze skanzenu, který se jmenuje Přerov nad Labem. Víte vůbec, co je skanzen? Jsou tu postavené staré chaloupky ze dřeva. Vypadají jako z pohádky. Potkal jsem tu pana dráteníka, ten má ale těžké řemeslo. Děti, slyšely jste už někdy o dráteníkovi? Víte co je řemeslo? Představte si, mají tu také holubník, ve kterém se dříve chovali holubi. Jdu si to tu ještě pořádně prohlédnout. Ahoj. Duháček“

8.2.21 Týden 21: Tradiční pohádky – Červená Lhota

Z tradičních pohádek jsem vybrala Zlatovlásku. Jelikož i tříleté děti většinou znají filmovou verzi pohádky, zvolila jsem jako místo Červenou Lhotu, kde se Zlatovláška natáčela (viz Přílohy č. 22a – 22e).

Cíle:

- Procvičení paměti a slovní zásoby
- Týden je v režii dětí, vyprávíme si různé pohádky
- Poznání zámku Červená Lhota

„Ahoj děti, opět vás moc zdraví skřítek Duháček. Posílám vám pohled ze zámku Červená Lhota, kam jsem se tentokrát vypravil. Viděli jste někdo pohádku o Zlatovlásce? A pamatujete si, kde bydlela? Právě tady, na zámku Červená Lhota, který se asi jmenuje podle toho, že je zvenku celý natřený červenou barvou. Stojí u rybníka, ve kterém se krásně odráží a kde princezna Zlatovláška ztratila prsten. A Zlatovláska, ta vám je ale krásná! Mějte se hezky! D.“

8.2.22 Týden 22: Zvířecí pohádky - Hrusice

S podtématem zvířecích pohádek se s Duháčkem společně podíváme do české vesničky, která se jmenuje Hrusice. Spojení s pohádkami je více než samozřejmé, setkáme se totiž s kocourem Mikešem (viz Přílohy č. 23a – 23g).

Cíle:

- Poznání nového místa – Hrusice
- Přiblížení si života na vesnici (+ rozdíl se životem ve městě)

- Rozvíjení fantazie (děti mohou vymyslet vlastní pohádku o zvířeti)
- Povídání o Josefu Ladovi

„Ahoj děti, tentokrát jsem se vydal do jedné zajímavé vesnice, která se jmenuje Hrusice. Nachází se nedaleko od Prahy. Víte, kdo tu bydlí? Zkuste na to tentokrát uhádnout společně s paní učitelkou! To jsem zvědavý, jestli na to přijdete. Určitě ano. Moc vás všechny zdravím. Duháček“

8.2.23 Týden 23: Pohádky s dětským hrdinou - Honzíkova cesta

V týdnu pohádek s dětským hrdinou se můžeme zaměřit na pohádku Honzíkova cesta, která je vedle krásných ilustrací Heleny Zmatlíkové také velmi poučnou knihou, a to i pro tříleté děti. Knihu je možné dětem během týdne přečíst a můžeme ji využít i na doplnění ostatních činností (výtvarnou výchovu, hudební výchovu, hry, dramatizaci...), proto nám ji může poslat náš skřítek (viz Přílohy č. 24a – 24f).

Cíle:

- Poznáváme další ilustrátorku – Helenu Zmatlíkovou
- Tento týden volně navazujeme na předešlý (činnosti na vesnici)
- Proč je dobré mít kamarády?
- Co si vzít s sebou na cestu?

„Ahoj děti, posílám Vám další knížku. Přijel jsem totiž včera opět sem k mojí babičce na Vysočinu (už jsem vám o ní povídal, pamatujete si?), jenže jsem si zapomněl vzít spoustu věcí do mého kufříku. Vzpomněl jsem si při tom na Honzíka, který jel sám k babičce a dědečkovi. Znáte Děti, slyšely jste už někdy o klukovi jménem Honzík? Tak právě o tom Honzíkovi pojednává knížka Honzíkova cesta, kterou vám posílám. Věřím, že se vám bude líbit stejně jako mě! Váš Duháček“

8.2.24 Týden 24: Skřítkové a víly – Helfenburk

Týden o skřítcích a vílách je možné spojit s jakýmkoliv „tajemným“ místem, s ilustracemi (například Vítězslava Klimtová) nebo právě s pověstí či pohádkou. Já jsem

zvolila pověst o skřítkovi u pokladu, která se pojí s hradem Helfenburk (viz Přílohy č. 25a – 25f).

Cíle:

- Ponořit se do světa skřítků a víl; rozvíjení fantazie
- Rozdíl mezi zlým a hodným
- Poznání místa kolem zříceniny hradu Helfenburk
- Zopakování pojmu „pověst“

„Ahoj děti, dnes jsem se vydal na jedno velmi tajuplné místo a právě teď jsem na hradě Helfenburk. Vypadá to tu docela strašidelně a prý tu někde bydlí nějaký jiný skřítek. Vypráví se, že tady hlídá poklad. Proto si raději budu dávat pozor, aby si ten druhý skřítek nemyslel, že mu chci ten poklad ukrást přesně tak, jak se to vypráví v jedné dávné pověsti. Tak mi děti, držte palce. Ahoj. Duháček“

8.2.25 Týden 25: Maškarní - Český Krumlov

K tématu maškarních bálů, plesů, masek a kostýmů se velmi dobře hodí krátká pověst o maškarním sálu z Českého Krumlova, která je zároveň i poučná (viz Přílohy č. 26a – 26h).

Cíle:

- Poznat Český Krumlov
- Co je bál a maškarní bál?
- Výroba masek
- Proč se nesmí krást? (odkaz na pověst)

„Ahoj děti, posílám vám tentokrát pohled z Českého Krumlova. Je to jedno velmi staré město se spoustou hezkých starých domečků, ale hlavně tady stojí velký krásný zámek. Na zámku se mi moc líbilo staré zámecké divadlo, ale ještě víc medvědi v zámeckém příkopu. Prohlédněte si obrázky, které vám posílám. Třeba se tu někdy potkáme na výletě, protože já se sem určitě ještě vypravím. Ahoj! Duháček“

8.2.26 Týden 26: Pokusy a kouzla – Potštejn

S tématem pokusů a kouzel se přesouváme do místa, o kterém se vypráví, že ukrývá jakýsi poklad a podíváme se společně na hrad Potštejn (viz Přílohy č. 27a – 27f).

Cíle:

- Poznat hrad Potštejn
- Co je poklad?
- „Co je pro mne nejcennější?“

„Ahoj děti, byly jste už někdy na hradě Potštejně? Slyšel jsem, že je tu prý někde zakopaný poklad! Zkousím ho najít, ale ještě jsem vůbec nic nenašel. Možná si jednou taky zakopu vlastní poklad, aby ho pak jednou za hodně dlouho dobu mohl zase někdo jiný najít! Tak já jdu hledat dál. Ahoj. D.“

8.2.27 Týden 27: Hrady – Karlštejn

Cílem je poznat středověký hrad Karlštejn, případně si něco málo povědět o Karlu IV., vžít se do života na hradě, zkusit si zahrát na krále a královny. Můžeme téma propojit např. i s Karlovým mostem (viz Přílohy č. 28a – 28f).

Cíle:

- Jaký je rozdíl mezi hradem a zříceninou, hradem a zámek?
- Poznat Karlštejn
- Kdo je král, královna, princezna, princ?

„Milé děti, jsem opět na dalším zajímavém výletě. Tentokrát jsem jel vlakem na hrad Karlštejn. Ten má ale zvláštní jméno, vidíte? Karlštejn. Hrad nechal kdysi postavit a žil v něm jeden významný český král, který se jmenoval Karel, tak asi proto. Po tomhle králi byl také pojmenován Karlův most v Praze, o tom si taky někdy budeme vyprávět. Mějte se hezky, Duháček“

8.2.28 Týden 28: Jaro - Botanická zahrada

S jarem přichází učivo o rostlinách, které v té době začínají růst. Budeme se také věnovat více přírodě. Navštívíme botanickou zahradu (děti většinou mají povědomí jen o zahradě zoologické), (viz Přílohy č. 29a – 29g).

Cíle:

- Znat základní jarní rostliny
- Co je botanická zahrada?
- Jak roste rostlina?
- Co je jaro? (zopakování znaků jednotlivých ročních období)

„Ahoj děti, protože začíná jaro, řekl jsem si, že tentokrát se půjdu podívat do botanické zahrady. Je tu moc hezky, jsou tady různé květiny, stromy a keře a některé z nich začínají i krásně kvést. Znáte nějaké rostliny? Těším se, až si o nich budeme vyprávět. Duháček“

8.2.29 Týden 29: Velikonoce: České Budějovice/Holašovice

S takovým tématem si můžeme poradit opět pomocí Duháckovy rozsáhlé rodiny. Zaměříme se zejména na to, jak se slaví Velikonoce a na tradice (viz Přílohy č. 30a – 30h).

Cíle:

- Povídání si o Velikonocích
- Poznání velikonočních tradic (některé se mohou provést i v MŠ)
- Co znamenají a jak se slaví velikonoční svátky?
- Poznání Českých Budějovic (možno nastínit i selské baroko – v rámci prohlížení obrázků také okolních vesnic – Holašovice)

„Ahoj, tak vám opět píšu. Doufám, že i vy někdy jezdíte s maminkou a tatínkem na výlety. Protože se blíží Velikonoce, jsem na návštěvě u prababičky, která bydlí nedaleko Českých Budějovic. Jsou tu moc krásné domečky! Zítra budu s prababičkou

barvit vajíčka. A co vy, děti, máte už taky namalovaná nějaká vajíčka? Veselé Velikonoce vám přeje Váš Duháček.“

8.2.30 Týden 30: Třídíme odpad – Kost

Téma třídění odpadu a ekologie lze spojit s libovolným místem. Nejde-li najít žádná přímá spojitost, musíme téma zakomponovat do Duháčkova dopisu (viz Přílohy č. 31a – 31f).

Cíle:

- Jak třídit odpad?
- Barvy popelnic na třídění odpadu (papír, plast, sklo)
- Jak se chovat v lese? (v přírodě obecně)
- Poznáváme hrad Kost

„Ahoj děti, zdraví vás váš skřítek Duháček. Na další výlet jsem se vydal na hrad Kost – to je zajímavé jméno pro hrad, vidíte? Jsem ale moc smutný. Lidé totiž hází odpadky, kam se jim zachce. Ale odpadky přece nepatří jen tak na zem, že ne, děti? Zkusím nejdřív všechny ty ošklivé odpadky posbírat a pak si půjdu prohlédnout ten hrad. Ahoj! D.“

8.2.31 Týden 31: Co se z čeho vyrábí? – Papírna Velké Losiny

Tento týden je zaměřen spíše na výtvarnou výchovu. Povíme si něco o velkých papírnách a o tom, jak se papír vyrábí. Týden by měl být zaměřen především na činnosti z papírových hmot (papírmašé, ruční papír, reliéfy pomocí stříhového papíru a lepidla na tapety apod.), (viz Přílohy č. 32a – 32h).

Cíle:

- Zjistit, jak se vyrábí papír? (ze dřeva)
- Povídání o dřevu (co dále se z něj může vyrábět)
- Činnosti spojené s papírem

„Skřítek Duháček zdraví všechny děti! Dnes jsem se vydal na návštěvu do papíren ve Velkých Losinách. Papírna, to je takové místo, kterému se říká továrna a kde se vyrábí papír. Mohli byste si s paní učitelkou také nějaký vyrobit. Rád bych se na něj potom podíval. Zdravím vás a už se moc těším na vaše papírové výrobky. D.“

8.2.32 Týden 32: Cizokrajná zvířata – ZOO

Do učiva byla již začleněna zvířata, která žijí v lese, i zvířata domácí. Zbývají ještě zvířata exotická, která můžeme poznat v zoologických zahradách. Pro pražskou školku jsem zvolila ZOO Praha, ale zajímavá je rovněž například ZOO Dvůr Králové nad Labem (safari), jihlavská ZOO (zaměřená na Afriku) či ZOO Liberec, kde je možné vidět bílé tygry (viz Přílohy č. 33a – 33g).

Cíle:

- Znat cizokrajná zvířata + kde žijí, co jedí?
- Co je zoologická zahrada?
- Vysvětlení pojmu exotický – cizokrajný
- Možnost výroby (vymyšlení) fantazijního exotického zvířete
- Návštěva ZOO Praha

„Milé děti, posílám vám pozdrav tentokrát ze zoologické zahrady – ZOO. Chodím sem často, rád se totiž dozvídám nové věci o cizokrajných zvířatech, která zde žijí. Běžte se taky někdy podívat do ZOO. Jaké zvíře se vám nejvíc líbí? Které zvíře máte nejradši? Ahoj. Duháček“

8.2.33 Týden 33: Čarodějnice – Houska

Čarodějnice jsem spojila s tajemným místem, a to s hradem Houska (viz Přílohy č. 34a – 34i).

Cíle:

- Týden – rej čarodějnic
- Poznat hrad Houska

- Věnovat se pověstem

„Ahoj děti, dnes jsem na hradě Houska. Je to tu hrozně moc tajemné. Prý tu někdy chodí bílá paní a někde jinde zase bydlí loupežník jménem Oront. Trochu se bojím. Brzy se totiž budou slétávat čarodějnice. Chystáte si už čarodějnické masky? Jsem zvědavý, jak budou masky vypadat. Duháček“

8.2.34 Týden 34: Den matek

Toto téma propojíme pouze s výtvarnou výchovou a pověstí o Bruncvíkovi (viz Přílohy č. 35a – 35g).

Cíle:

- Znalost pověsti o Bruncvíkovi
- Členové rodiny (kdo je kdo?)
- Jak se jmenuje moje maminka, můj tatínek?
- Kde bydlím?
- Výroba dárku pro maminky

„Ahoj děti, tentokrát jsem zůstal doma. Blíží se totiž svátek matek a tak musím i já vyrobit nějaký hezký dárek pro maminku. Vždycky si s maminkou hodně povídáme. Včera mi vyprávěla pověst o Bruncvíkovi, který také hodně cestoval – jako já. Pověst vám posílám, aby vám ji paní učitelka mohla také přečíst. Ahoj, Duháček“

8.2.35 Týden 35: Drama a divadlo – Divadlo Drak (Hradec Králové)

Vybereme jakékoliv divadlo v České republice (vhodné pro děti), (viz Přílohy č. 36a – 36f).

Cíle:

- Kdo je herec? Co je divadlo, film?
- Zkusíme si sami zahrát divadlo

- Zařadíme hry na pantomimu
- Co jsou loutky?
- Povídání o Hradci Králové

„Ahoj děti, dnes jsem ve městě, které se jmenuje Hradec Králové. Je tu spousta zajímavých věcí, ale já se těším hlavně do divadla, které se jmenuje Drak. Bude tam dnes loutkové představení. Nechcete si také zkusit zahrát divadlo? To by mě moc bavilo. Ahoj Váš skřítek“

8.2:36 Týden 36: Vesmír a země – Hvězdárna

Opět velmi variabilní téma. Tentokrát nám poslouží jakákoliv hvězdárna v daném kraji, ve kterém se mateřská škola nachází (viz Přílohy č. 37a – 37h).

Cíle:

- Povídání o vesmíru, planetách, slunci, měsíci
- Co je hvězdárna?
- Co je dalekohled?
- Povídání o zeměkouli
- Připomenutí termínů; Česká republika, cizí země, hlavní město apod.

„Moje milé děti, posílám vám pozdrav a pohled z hvězdárny. Můžu se tady podívat na hvězdy dalekohledem a pozorovat celý vesmír. Byl už někdo z vás někdy ve hvězdárně? Podívejte se na obrázky, které vám posílám. Ahoj. Duháček“

8.2.37 Týden 37: Základní živly – Lipno

S probíráním živlů se můžeme přesunout k přehradám a řekám (viz Přílohy č. 38a – 38h).

Cíle:

- Povídání o živlech (voda, oheň, země, vzduch)
- Kde můžeme všude najít vodu?

- Pojmy; řeka, potok, moře, přehrada, rybník, jezero
- Přehrada Lipno

„Ahoj děti, dnes jsem se vydal na výlet k přehradě Lipno. Je tu hodně vody. Někdo říká, že je to moře, ale já tomu nevěřím, protože voda tu není vůbec slaná. Třeba o tom bude něco vědět vaše paní učitelka. Až to zjistíte, musíte mi to někdy vysvětlit. Těším se. Duháček“

8.2.38 Týden 38: Léto – Labe

Mezi řeky, o kterých si budeme především povídat, zařadíme určitě Labe a Vltavu (viz Přílohy č. 39a – 39h).

Cíle:

- Co je léto?
- Opakování ročních období
- Jak chodíme oblečení v létě?
- Co se dá dělat v létě?
- Můžeme zařadit i povídání o letních sportech
- Povídání o Labi

„Ahoj děti, dnes jsem poprvé zkoušel jezdit na kole. Docela mi to šlo, ale ještě mám vzadu přidělaná malá pomocná kolečka. Vydal jsem se na výlet na kole a jedu podél řeky, která se jmenuje Labe. Voda v řece taky není slaná. Slaná voda je jenom v moři! Zdraví vás Duháček“

8.2.39 Týden 39: Cestování + dopravní prostředky – Vltava

Postupně se přesouváme k tématu dopravních prostředků. K Vltavě můžeme přiřadit například cestu parníkem, v dalších dnech v týdnu si pak povídáme o letadlech, autech, o vlaku apod. (viz Přílohy č. 40a – 40j).

Cíle:

- Čím vším se dá cestovat?
- Opakování; co je řeka, potok, rybník...?
- Povídání o Vltavě

„Ahoj děti, představte si, že jsem na parníku. Víte, co je parník? To je taková velká loď, která může plout po řece. Ten parník, kterým se vezu, jede po řece Vltavě. Posílám vám zase pár obrázků, abyste to také viděly, jak je tu krásně. Duháček“

8.2.40 Týden 40: Evropa + Asie

Kromě České Republiky je třeba začlenit i ostatní kontinenty. V klasickém školním vzdělávacím programu vychází toto učivo většinou na konec školního roku do oblasti Dítě a svět, při probírání tématu o cestování (viz Přílohy č. 41a – 41h).

Cíle:

- Poznat Evropu, Asii
- Zvířata, která zde žijí?
- Opakování termínů; kontinent, země, město...

„Milé děti, tentokrát jsem se vydal hodně daleko a dojel jsem až do cizích zemí. Brzy budou prázdniny a možná někam daleko pojedete i vy. Zítra bych se moc rád vykoupal ve slané vodě v moři. Jsem v zemi, kde mají moře, lidé tu mluví cizím jazykem a ta země se jmenuje Itálie. Víte, kde to je? Moc vás pozdravuji. Duháček“

8.2.41 Týden 41: Afrika + Austrálie

Do povídání se dají zařadit také exotické pohádky (africké) či písničky o Africe a Austrálii (viz Přílohy č. 42a – 42h).

Cíle:

- Poznat Afriku, Austrálii, zvířata
- Jakými dopravními prostředky cestujeme do cizích zemí?

„Ahoj děti, mám toho teď moc, skoro nestíhám ani psát. Jezdím z jedné cizí země do druhé. Právě teď jsem v Africe. Všichni tu vypadají hodně moc opálení. Včera mi jeden černoušek ukazoval, jak to u nich doma vypadá. Lidé tady v Africe nosí zajímavé a barevné oblečení. Mějte se hezky, Duháček“

8.2.42 Týden 42: Amerika

Poslední týden si necháme pro Ameriku (je ale možné věnovat se například některým cizím zemím zvlášť) (viz Přílohy č. 43a – 43f).

Cíle:

- Poznat Ameriku
- Co je globus?
- Nastínit světové strany (sever, jih, západ, východ)

„Milé děti, v tomto školním roce se s vámi budu muset rozloučit. Právě cestuji po Jižní Americe. Chodím pralesem a pozoruji velmi zvláštní zvířata, která tu žijí. Znáte nějaká? Děti, až se po prázdninách vrátíte do školky, musíte mi vyprávět, kde všude jste o prázdninách byly a co všechno jste viděly a zažily. Už se těším! Mějte se hezky, skřítek Duháček.“

8.3 Ověření projektu v praxi

Tento zeměpisný metodický materiál byl použit v nově otevřené soukromé mateřské škole v Praze 10. Výuka začala 1. září 2014. Jelikož v této mateřské škole jsou určité činnosti přiděleny konkrétním dnům, projekt byl realizován vždy jednou za týden, a to každé pondělí. Činnost začala hned ráno po svačině v komunikativním kruhu, kde jsme si nejprve prohlédli pohled, který nám do školky poslal skřítek Duháček. Poté paní učitelka přečetla text pohledu a v průběhu čtení případně vysvětlila jednotlivé pojmy (př.: potok, hora). Následovalo volné povídání o tom, co všechno asi mohl skřítek Duháček vidět, rozebírání týdenního tématu a zároveň povídání o daném místě. Děti mohly začít samy vyprávět, zda už někdy něco takového viděly či zažily, případně co jim dané místo připomíná.

Při čtení pověsti/pohádky, kterou nám skřítek také poslal, si děti mohly prohlížet obrázky místa. Po dočtení jsme si s dětmi povídali, o čem pověst pojednávala, případně jsme si krátce převyprávěli příběh znovu a vysvětlili hlavní ponaučení (bylo-li v pověsti obsaženo). Pokud se jednalo o celou knihu, její čtení bylo rozděleno na části a knížku jsme četli v průběhu celého týdne (například v případě knihy Babička pro děti).

Obrázky daného místa byly vždy celý týden vystaveny v mateřské škole tak, aby je mohli vidět i rodiče, a aby právě probíraná témata a obrázky mohly fungovat zároveň jako inspirace pro rodinné výlety.

9 Zhodnocení

Hodnocení se provádělo vždy v pondělí, bezprostředně po ukončení činnosti. Jednalo se především o hodnocení ze strany dětí, které bylo prováděno variabilně; slovním hodnocením, kdy děti říkaly, co se jim líbilo nejvíce, nebo co se jim naopak nelíbilo. Někdy byla použita výtvarná činnost (buď konkrétně zaměřená, nebo volná tvorba opět na téma „co se mi líbilo/nelíbilo“).

Mé hodnocení se opírá především o zrealizovanou část projektu, který stále probíhá. Třídou, kde je projekt uskutečňován, navštěvuje 10 dětí, z čehož polovina dětí je pod hranicí věku tří let. Celkově se věk dětí pohybuje od 2,5 roku do 5 let. Motivace jednotlivých činností byly dle mého názoru více nežli dostačující. Děti se s Duháčkem velmi záhy „spřátelily“, ačkoliv se s ním nikdy předtím nepotkaly. Na základě kreslené postavičky byla z topolového dřeva a textilu vytvořena loutka skřítky Duháčka, kterou vyrobili výtvarnice Martina Malá a akademický malíř Jiří Rychtálík (viz Příloha č. 44). Tuto loutku hlavně mladší děti přijaly velmi kladně, ale překvapivě i starší děti (kolem věku pěti let) pozorovaly skřítku velmi zaujatě a reagovaly pozitivně.

Průběžné motivaci dopomohla také závěsná mapa hradů a zámků České republiky, kterou si děti rády prohlížely i mimo program „Putování se skřítkem Duháčkem“.

Obecně byl program koncipován spíše pro starší děti, ale jelikož kolektiv je věkově namíchaný a jedná se tedy o heterogenní třídu, starší děti, jak to většinou bývá i v průběžných každodenních činnostech, mladším dětem pomáhaly, radily jim,

a motivace tak byla mířena z více stran. I přesto se u některých dětí (u dětí kolem věku 2,5 roku) ukázalo, že program pro ně není dostatečně uzpůsoben. Tyto děti se zabavily spíše u druhé části pondělních činností, čímž byla výtvarná výchova na dané zeměpisné téma (případně téma týdne).

Vzhledem k malému počtu dětí ve třídě, kde se projekt mohl provádět, byla možná celkově lepší koordinace práce s dětmi. O tématech se dalo hovořit v delších časových úsecích, a zároveň bylo možné sledovat průběžné reakce dětí a povídání o jednotlivých místech plynule upravovat.

Projekt byl pečlivě připraven tak, aby fungoval. Jelikož se jedná o projekt, který bude využíván i nadále, do budoucna by bylo vhodné k programu připojit také hry (tradiční hry z daného místa, nebo jen hry pro zpestření činností), a to z důvodu přizpůsobení pro nejmladší děti. Ráda bych v budoucnu také shromáždila nahrávky tradičních písní, které se pojí s danými místy, aby tak byla lépe prezentována atmosféra místního koloritu.

10 Shrnutí

Do projektu bylo zařazeno celkem 42 vybraných míst České republiky; jednalo se o hrady, zámky, města, řeky, muzea ad. Vybraná místa byla přizpůsobena výuce na jeden školní rok. Struktura projektu je vymyšlena tak, aby se dala jednotlivá místa měnit, a přitom byl zachován původní záměr a průběh činností byl neměnný.

K vybraným místům byly připraveny doprovodné obrázky a pohlednice „posílané skřítkem Duháčkem“, dále to byly případné pověsti či pohádky pojící se s hlavními tématy či místy. Všechny tyto pomůcky byly vystaveny po celý týden na nástěnce, aby byly přístupné i rodičům dětí.

11 Závěr

Putování se skřítkem Duháčkem, zeměpisný program pro děti předškolního věku, je připraven pro jeden školní rok. Bylo respektováno i začlenění témat souvisejících s Rámcovým vzdělávacím programem a začlenění týdenních témat zvolených dle Školního vzdělávacího programu konkrétní mateřské školy. Z důvodu probrání všech

výukových oblastí se poslední tři témata nezabývají pouze Českou republikou, ale i ostatními kontinenty.

Děti program přijaly velmi rychle, zvykly si na průběh týdne a na jejich volných hrách se zároveň dalo poznat, že je zeměpisná stránka projektu zaujala. Se všemi dětmi se mi pracovalo a stále pracuje velmi dobře. Těším se na další roky a variace Putování po naší vlasti.

12 Zdroje

12.1 Literatura

- CORNELL, Joseph. *Objevujeme přírodu: učení hrou a prožitkem*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0145-8.
- DAVID, Petr. SOUKUP, Vladimír. *Hrady, zámky a tvrze*. Havlíčkův Brod: ORY Books, s. r. o., 2012. ISBN 978-80-260-1942-8.
- FEŘTEK, Tomáš. *S dětmi křížem krážem po Česku*. Praha: Fragment, 2011. ISBN 978-80-253-1242-1.
- GARDNER, Howard. *Dimenze myšlení*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-279-3.
- HELUS, Zdeněk. *Psychologie*. Praha: Fortuna, 1995. ISBN 80-7168-245-4.
- KASSIN, Saul. *Psychologie*. Brno: CPress, 2012. ISBN 0130496413.
- KAŠPAROVSKÝ, Karel. *Zeměpis I. v kostce*. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0586-7.
- KAŠPAROVSKÝ, Karel. *Zeměpis II. v kostce*. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0585-0.
- KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana. PUPALA, Branislav. *Předškolní a primární pedagogika. Predškolská a elementárna pedagogika*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-828-9.
- KOMENSKÝ, Jan Amos. *Informatorium školy mateřské*. Praha: Academie, 2007. ISBN 978-80-200-1451-1.
- KYRIACOU, Chris. *Klíčové dovednosti učitele*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0052-9.

- LUNEROVÁ, Kamila. LEHKÁ, Alice. KUPKOVÁ, Magda, NEDVĚDOVÁ, Mariel a kol. *Korálkové činy pro skřítky*. Praha: Liga lesní moudrosti, 2014. ISBN 978-80-904567-7-8.
- MAŇÁK, Josef. ŠVEC, Štefan. ŠVEC, Vlastimil. *Slovník pedagogické metodologie*. Brno: Paido, 2005. ISBN 80-7315-102-2.
- MATĚJČEK, Zdeněk. Dytrych, Zdeněk. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada Publishing a.s., 2002. ISBN 80-247-0332-7.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-83-6.
- MERTIN, Václav. GILLERNOVÁ, Ilona. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-627-8.
- *Národní parky a CHKO České republiky*. Praha: Reader's Digest Výběr, 2010. ISBN 978-80-7406-106-6.
- Podle SETONA, E. T., kolektiv autorů. *Svítek březové kůry, Kniha orlích per a mistrovství*. Praha: Liga lesní moudrosti, 2013. ISBN 978-80-904567-3-0.
- PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-567-7.
- *Školní atlas České republiky*. Praha: Kartografie Praha, a. s., 2000, 2005. ISBN 80-7011-657-9.
- *Turistická encyklopedie České republiky*. Praha: Reader's Digest Výběr, 2010. ISBN 978-80-7406-106-6.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Oftalmopsychologie dětského věku*. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-053-X.

12.2 Internetové zdroje

- Manuál k přípravě ŠVP mateřské školy. Praha: VÚP, 2005. In: *Metodický portál RVP* [online]. 4. 3. 2010 [at. 2014-08-23]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/8125/MANUAL-K-PRIPRAVE-SVP-MATERSKE-SKOLY.html/>
- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Praha: VÚP, 2004. In: *Metodický portál RVP* [online]. 25. 7. 2006 [at. 2014-08-23]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/P/703/RAMCOVY-VZDELAVACI-PROGRAM-PRO-PREDSKOLNI-VZDELAVANI.html/>

- Statistická ročenka České republiky 2014. In: *Český statistický úřad* [online]. 26. 11. 2014 [at. 2015-02-06]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/p/320198-14>

12.3 Zdroje příloh

- COLLODI, Carlo. *Pinocchiova dobrodružství*. Praha: Albatros, 1988. ISBN neuvedeno.
- DRIJVEROVÁ, Martina. *České pověsti pro malé děti*. Brno: Computer Press, a.s., 2011. ISBN 978-80-251-3666-9.
- DRIJVEROVÁ, Martina. *Ježíš a jeho příběh*. Praha: Fragment, 2009. ISBN 978-80-253-0914-8.
- EISLEROVÁ, Jana. *Jak souhvězdí dostala svá jména*. Praha: Fragment, 2014. ISBN 978-80-253-2176-8.
- ERBEN, Karel Jaromír. *Zlatovláska a jiné české pohádky*. Praha: Albatros, 1974. ISBN neuvedeno.
- HULPACH, Vladimír. *Indiánské pohádky*. Praha: Mladá Fronta, 2003. ISBN 80-204-0976-9.
- CHUDOŽILOV, Petr. *Příliš mnoho andělů*. Praha: Albatros, 2013. ISBN 978-80-00-03330-3.
- JENČKOVÁ, Eva. *Hody, hody, doprovody. 1. díl*. Hradec Králové: Tandem, 2012. ISBN 978-80-903115-5-5.
- KLIMEK, Hynek. *Vládcové našich hor*. Frýdek-Místek: Alpress, s.r.o., 2009. ISBN 978-80-7362-685-3.
- KLIMTOVÁ, Vítězslava. *Lexikon ohrožených druhů strašidel. 2. díl*. Praha: Libertas, a.s., 1999. ISBN 80-238-4515-2.
- LADA, Josef. *Mikeš*. Praha: Albatros, 2014. ISBN 978-80-00-03716-5.
- LUCKOVÁ, Bohumila. *Věneček národních pohádek*. Praha: Nakladatelství Vladimíra Orla, 1946. ISBN neuvedeno.
- NEÚSTUPNÝ, Vojtěch. *Hamelika 13, ročník III*. Vlastivědný kroužek Klubu zdravotníků v Mariánských Lázních, 22. října 1975.
- PAVEL, Josef. *Pověsti českých hradů a zámků*. Praha: XYZ, s.r.o., 2011. ISBN 978-80-7388-545-8.

- Podle NĚMCOVÉ, Boženy převyprávěl PROUZA, Petr. *Babička pro děti*. Praha: Fragment, 2011. ISBN 978-80-253-1097-7.
- POLÁŠEK, Jaromír. POLÁŠKOVÁ, Jiřina. *Pověsti z památného Radhoště a jeho okolí*. Hukvaldy, Dobrá: Miroslav Bitter - Putujme, 2013. ISBN 978-80-97712-82-5.
- POŠTA, Miroslav. *Himálajské pohádky*. Praha: Verzone, s.r.o., 2012. ISBN 978-80-904546-9-9.
- ŘÍHA, Bohumil. *Honzikova cesta*. Praha: Albatros, 1972. ISBN neuvedeno.
- SELINGEROVÁ, Ludmila. *Pod vodní hladinou*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014. ISBN 978-80-247-5294-5.
- ŠKÁPÍKOVÁ, Jitka. *Kdo kde straší*. Praha: Československý spisovatel, s.r.o., 2012. ISBN 978-80-7459-078-8.
- Věneček říkadel, básniček, písniček, her, vyprávěnek a nápadů pro (nejen) rodiče dětí waldorfských školek (i škol), Podzim 2002.
- WÁGNEROVÁ, Magdalena. *Pohádky z vodních hlubin*. Praha: Brio, 2004. ISBN 80-86113-66-3.
- WEST, O. D. *Africké pohádky*. Praha: Triton, 2005. ISBN 80-7254-679-1.
- http://www.castle.ckrumlov.cz/docs/cz/zamek_3nadvori_maskar.xml
- http://duhovaskolkapraha.cz/galerie_page.php?gal_id=16
- Zdroje jednotlivých obrázků jsou uvedeny pod každým z nich.